

Hovedtendenser i norsk historievitenskap 1969–2015 belyst gjennom doktoravhandlinger

The main tendencies within the discipline of history in Norway,
1969–2015

Teemu Sakari Ryymin

Dr. art. 2003

Professor ved AHKR, UiB

Teemu.Ryymin@uib.no

Astri Andresen

Dr. philos. 1992

Professor ved AHKR, UiB

Astri.Andresen@uib.no

Jan Heiret

Dr. philos. 2002

Professor ved AHKR, UiB

Jan.Heiret@uib.no

Leidulf Melve

Dr. art. 2005

Professor ved AHKR, UiB

Leidulf.Melve@uib.no

SAMMENDRAG

En analyse av 361 doktoravhandlinger i historie fra universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø, godkjent mellom 1969 og 2015, viser at historiefaget har blitt stadig mer mangfoldig når det gjelder hvilke aspekter av fortiden som studeres, og hva slags teoretiske perspektiver som anlegges i disse studiene. Historikerne har også blitt langt mer teo-

retisk og metodisk reflekterte i løpet av undersøkelsesperioden – og den nasjonale historien er mindre dominerende enn det en kunne forvente. Det er imidlertid ikke mangfold som preger historieavhandlingenes temporale orientering, eller historikernes kjønn: Kvinneunderskuddet er stort i laug et som fortrinnsvis studerer moderne historie.

Nøkkelord

Historiografi, doktoravhandlinger, hovedtendenser.

ABSTRACT

An analysis of 361 doctoral dissertations in history, accepted at the universities of Oslo, Bergen, Trondheim, and Tromsø in the years 1969–2015, shows that the discipline of history has become increasingly diverse. This is particularly evident regarding what from the past is studied, and the theoretical perspectives applied to the study of the past. Historians have also become much more reflected regarding theories and methods, and national history is less dominant than one might expect. However, when it comes to the periods historians prefer to study, and the historian's gender, the diversity is considerably narrower: Most historians – the majority of whom are male – prefer to study modern history.

Keywords

Historiography, Doctoral dissertations, main tendencies.

INNLEDNING

Hvordan har norsk historievitenskap utviklet seg i perioden fra 1969 til 2015 når det gjelder historieskrivingens tidsmessige, romlige og tematiske orientering, de tolkningsrammer som legges til grunn for forskningen, språket som resultatene formidles i, og forskernes kjønn? Dette søker vi å belyse gjennom en analyse av samtlige godkjente doktoravhandlinger i historie i det aktuelle tidsrommet ved universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø.

TIDLIGERE FORSKNING

Undersøkelser av det norske historiefagets og historieskrivingens historie fikk et oppsving på 1990-tallet, med omfattende feltoversikter, presentasjoner av ulike aspekter av norsk historieskriving og nordiske komparative studier.¹ I de senere år har enkelte sammenfattende synteser om så vel vestlig, herunder norsk, som global historiografi, blitt publisert.² Forskningsrådets evaluering av det norske historiefaget fra 2008, som påpekte at historio-

1. Se for eksempel Hubbard 1995; artiklene i *Historisk Tidsskrifts* jubileumsnummer 1/2, 1996; Fulsås 1999. Eksempel på det sistnevnte: Meyer & Myhre 2000. For en videre oversikt og referanser, Myhre 1996: 6, note 7.
2. Melve 2010; Melve 2014. Se også Myhre 2009.

grafi var «relativt svakt representert» i norsk historieforskning, resulterte også i flere historiografiske prosjekter med påfølgende publikasjoner.³ Selv om få har hatt som sitt fremste mål å utforske hovedtendenser i historievitenskapen etter årtusenskiftet, kan disse arbeidene likevel brukes til å skissere et generelt bilde av utviklingstrekk i norsk historieforskning fra 1969:

Slutten av 1960-årene skal ha innevarslet en ny æra, ikke bare for det norske, men også for de øvrige nordiske historiefagene, som ble preget av langt sterkere bevissthet om metodiske og teoretiske spørsmål enn før. Dette ble koblet sammen med et sterkt ønske blant mange om større samfunnsmessig relevans.⁴ Utviklingen manifesterte seg blant annet gjennom de nordiske metodekonferansene (1965–1983), og ved en økende internasjonal orientering. Fremveksten av de «nye» historiene, først sosial-, og deretter kulturhistorien fra 1990-årene, skal ha gjort den nasjonale rammen for historieskrivingen mindre sentral.⁵ Tematisk innebar den sosialhistoriske bølgen en rekke studier av historie nedenfra, i form av undersøkelser av norske bønder, fabrikkarbeidere, tjenestefolk, familieliv, sosiale strukturer og ulikhet, og undersøkelser av klassebasert organisering og sosiale bevegelsers historie. Særlig kvinnehistorien økte i omfang fra 1970-årene.⁶ Den kulturelle eller språklige vendingen og den dertil knyttede fremveksten av såkalt ny kulturhistorie blir av de fleste datert til 1990-årene – i den grad tendensen anses å ha truffet Norge.⁷ Tematisk skal denne vendingen ha ført til en stadig utvidelse av forskningstematikker, særlig omkring spørsmål knyttet til ulike former for identitetsdannelse, og i en utvidelse av den metodiske verktøykassen, spesielt i form av varianter av diskursanalyse.⁸

Institusjonelt har perioden vært preget av voldsom vekst, både når det gjelder antallet utdanningsinstitusjoner og uteksaminerte historikere. Veksten har ført til langt sterkere spesialisering og det mange har betegnet som en fragmentering av historiefaget i en rekke mer eller mindre adskilte emner – selv om bildet her er flertydig.⁹ På den ene siden studerer ikke historikere flest lenger den samme historien om nasjonens fremvekst (om de noensinne har gjort det); på den andre siden har ikke et stort mangfold av studieobjekter nødvendigvis ført til at ulike spesialiteter har isolert seg fra hverandre, eller til markant ulike epistemologiske grunnposisjoner blant historikerne. Historikerne har stadig vekk forholdt seg til hverandres tekster, det økende mangfoldet til tross.¹⁰

Historiografene er langt på vei enige om at 1990-årenes «vendinger» ikke førte til grunnleggende omveltninger i historiefaget, verken når det gjelder forskningens tidsmessige, romlige, tematiske eller kunnskapsteoretiske orientering. Utvalget som på oppdrag fra Forskningsrådet evaluerte norsk historiefaglig forskning 2007–2008, påpekte i 2008

3. Stråth, Lindkvist, Simonsen, Villstrand & Warring 2008: 172. Blant resultatene var Heiret, Ryymin og Skålevåg 2013 og Myhre 2015.

4. Myhre 2000: 11–12, 23–24.

5. Simonsen 2000: 105–106; Dahl 1992: 291–292.

6. Se for eksempel Fløystad 1990: 403–415; Lunden 1995: 48 og Dahl 1992: 292.

7. Melve 2010: 231 hevder at debatten om den språklige vendingen og «det postmoderne» i stor grad var «eit amerikansk fenomen».

8. Stråth et al. 2008: 91, 98; Sandmo 2015: 168, 170.

9. Om fragmentering, se Heiret et al. 2013: 12–17.

10. Jf. Heiret et al. 2013: 352.

at moderne historie, særlig om norske forhold, fortsatt dominerte historiefaget, selv om mange norske historikere også arbeidet med utenomeuropeisk historie.¹¹ Den språklige vendingen og konstruktivistiske, mer eller mindre relativistiske tilnærminger til fortiden – gjerne omtalt som «den postmoderne utfordringen»¹² – kunne nok skape diskusjon også blant norske historikere, som i den såkalte «sannhetsdebatten» i *Historisk tidsskrift* 1999–2001. Allerede før det var diskusjonen opphetet. I 1996 utpekte Jan Eivind Myhre den radikale relativismen som en stor fremtidig utfordring («major challenge») for det norske historiefaget.¹³ Fire år senere kunne han imidlertid fastslå at resultatet først og fremst var en større oppmerksomhet om språket: «[T]he bases of the constructivist critique, a more conscious attention to the workings of language, has proved fruitful to many historians outside the constructivist camp, the latter of which in any case is quite small.»¹⁴ Også evalueringsutvalget konstaterte at den «nye» kulturhistorien kun i liten grad hadde satt sitt preg på de publikasjoner utvalget hadde lest i form av en ny tolkningsramme som eventuelt skulle kunne utfordre moderniseringsperspektivets dominans; sosialhistorien hadde fortsatt en sterk stilling i norsk historieforskning.¹⁵

Debattene til tross, historiefaget var fortsatt dominert av en historistisk tilnærming til fortiden, der epoker, hendelser og prosesser søkes forstått på egne premisser, poengterte Myhre i 2000; Leidulf Melve påpekte i 2010 at 1990-årenes «postmoderne utfordring» ikke hadde rokket ved det norske historiefagets sterke empiriske forankring.¹⁶ Erling Sandmo beklaget på sin side samme år at redskaper fra teoretiske retninger som gjerne ble karakterisert som «postmoderne», for eksempel diskursanalyse, nok hadde blitt historikernes *metodiske* allemannseie, mens de teoretiske implikasjonene som metodene i utgangspunktet kunne ha for forståelsen av fortiden og historieskrivingen, ble marginalisert.¹⁷

Flere historiografer har da også understreket at historiefaget i Norge i tiden etter 1945 har vært preget av en *empiristisk* tendens.¹⁸ Dette betegner en historikerpraksis preget av liten grad av eksplisitt teoribruk, motivering av forskning som «ren» kunnskapssøken «ubesudlet» av ideologi, og vektlegging av kildekritikk som metode – applisert på relativt begrensede emner i tid og rom.¹⁹ En slik tilnærming kunne også hente næring fra Jens Arup Seips ideal for historieskriving: Teorien skulle ikke synes – stillasene burde falle.²⁰ Knut Kjeldstadli påpekte imidlertid på slutten av 1990-tallet at en måtte skille mellom denne empiristiske tendensen og det forhold at de aller fleste historikere var *empirisk orientert*: Også historikere som eksplisitt anvendte teorier og modeller, og/eller koblet sine prosjek-

11. Stråth et al. 2008.

12. Se for eksempel Melve 2010: 221–232.

13. Myhre 1996: 35.

14. Myhre 2000: 25.

15. Stråth et al. 2008: 151.

16. Myhre 2000: 23; Melve 2010: 232.

17. Sandmo 2010.

18. Betegnelsen er brukt med noen variasjoner av så vel Ottar Dahl (1992: 322), Knut Kjeldstadli (1999: 69–70; Kjeldstadli 1995: 76), Kåre Lunden (1995: 46–51) som Svein Atle Skålevåg (2015: 198–200).

19. Kjeldstadli 1999: 70–71; Kjeldstadli 1995: 71; Lunden 1995: 46–47, 48–50; Skålevåg 2015: 198–199.

20. I et intervju i *Dagbladet* 11.10. 1975 ytret Seip: «Jeg lar i motsetning til sosiologene stillaset falle i selve framstillingen.» Jf. Ringdal 1992: 18.

ter til andre kunnskapsinteresser enn «ren» kunnskapssøking, la fortsatt sterk vekt på kildearbeid og kildekritikk – men de gjorde altså noe mer i tillegg.²¹

Flere av de foreliggende analysene av historiefagets utvikling, særlig for de siste to-tre tiår, er imidlertid ikke særlig godt festet i empiriske undersøkelser.²² Evalueringsutvalget gjennomgikk riktignok et omfattende publisert materiale, men det var begrenset til årene 2001–2005. En gjengs fremgangsmåte i karakteriseringen av norsk historievitenskap ser for øvrig ut til å ha vært at forskere først har identifisert internasjonale trender innen historiefaglig eller bredere humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning, gjerne ut fra historioGRAFISKE oversiktsfremstillinger, for deretter å lete etter samsvar eller mangel på slikt i norske historikeres arbeid. Evalueringsutvalget baserte sågar sin diskusjon av det norske historiefaget på en «idealtypisk metaramme», en «karikatur» basert på utvalgsmedlemmenes egne erfaringer og synspunkter.²³

Å skissere hovedtrekk i norsk historievitenskap over nesten 50 år, er utfordrende. Å gripe totaliteten av det som har hendt i faget er ikke mulig. Det er ikke opplagt hvilke av fagets ulike aspekter og dimensjoner som skal vektlegges når målet er å påpeke hovedtendenser. Institusjonell utvikling er en ting, historieskrivingens tematiske innretning en annen, de teoretiske og metodiske innfallsvinklene en tredje. Selv en avgrensning til for eksempel publiserte arbeid er problematisk. Hva skulle velges ut blant de tusener av titler som foreligger, fra hoved- og masteroppgaver til fagfelleurderte tidsskriftsartikler og monografier, og ut fra hvilke kriterier? Burde man velge ut noen eksemplariske arbeid for å spore paradigmatisk endringer, eller er det mengden – kjøttvekten – som skal rå? Peter Aronsson har advart mot den siste strategien, gjennom å påpeke at det ikke nødvendigvis «är de mest frekventa genrerna som är de mest betydelsesfulla».²⁴

I det følgende har vi valgt å gå empirisk og nær sagt induktivt til verks. Hvordan fremtrer hovedtendensene for historiefagets tid, rom, tema og tolkningsrammer, når vi legger *godkjente doktoravhandlinger i historie fra 1969 til 2015* til grunn? Vi forutsetter at doktorandenes kjønn ikke er likegyldig for utviklingen, og har derfor også undersøkt den kjønnsmessige fordelingen av avhandlingene. I tilknytning til geografisk rom er også avhandlingsspråk undersøkt.

GODKJENTE DOKTORAVHANDLINGER SOM HISTORIOGRAFISK MATERIALE

Systematisk anvendelse av godkjente doktoravhandlinger som empiri i historioGRAFISKE undersøkelser har vært utbredt for eksempel i Sverige, men ikke i Norge.²⁵ En grunn til dette ligger trolig i at det i Sverige siden 1980 har foreligget gode og anvendelige oversik-

21. Om forholdet mellom empirisme og empiriske studier se Kjeldstadli 1999: 133.

22. Jan Eivind Myhre karakteriserer i en sammenheng sin egen tilnærming som «impresjonistisk», Myhre 2009: 40, note 104.

23. Stråth et al. 2008: 16–26.

24. Aronsson 1997: 9.

25. Eksempler fra Sverige: Pikwer 1980; Blom 1980; Ljungh 1999; Aronsson 1997; Aronsson 2003; Hedenborg & Bergfeldt 2004; Lindegren 2004; Amirell 2006; Amirell 2007; Wängmar 2011.

ter og bibliografier over doktoravhandlinger i historie.²⁶ Vi kunne imidlertid ikke ta i bruk ferdig utarbeidede oversikter over norske doktoravhandlinger i historie. Riktignok finnes doktorgradsstatistikk som er tilgjengelig på nett i regi av NIFU, men den gir ikke en presis oversikt over avhandlinger i historie fra den enkelte institusjon. For å utarbeide en fullstendig bibliografisk oversikt har vi vært henvist til de enkelte institusjoners hjemmesider, nett- og fysiske arkiver, samt universitetsbibliotekene og samtaler med nestorer i faget.

Etter vårt syn er det bryet verdt å kunne bruke doktoravhandlinger som kilder i en historiografisk analyse. En vesentlig del av den samlede historiefaglige forskningen foregår i form av doktoravhandlinger.²⁷ Svenske historiografer har derfor ansett doktoravhandlinger som en anvendelig «grovindikator» på utviklingstrekk, for eksempel når det gjelder internasjonaliseringen, i svensk historieforskning.²⁸ Selv om hovedoppgaven, og kanskje i noe mindre grad masteroppgaven, har spilt en relativt sett viktigere rolle i Norge enn i mange andre land som kanal for original historiefaglig forskning, vil vi mene at doktoravhandlinger er det beste utgangspunktet for diskusjoner av utviklingstrekk i faget. Fra å ha vært noe et fåtall historikere siktet mot, ble en godkjent doktoravhandling i løpet av 1990-årene noe av en påkrevd inngangsbillett til en vitenskapelig karriere. I dag er avhandlingen vitenskapelig sett et definerende arbeid for mange. Viktigst er det likevel at doktoravhandlingene kan avspeile hva som rører seg blant yngre (og noen eldre) historikere. Til dels er det også institusjonenes og veiledernes forskningsinteresser og kompetanseområder som preger tema og innretning, og slik sett reflekterer avhandlingene også de etablerte historikernes (skiftende) forskningsinteresser. Det forventes også at doktorandene i sine avhandlinger posisjonerer seg i forskningsfronten – og slik sett kan det forventes at nye trender og tendenser i historieforskningen får et tidlig nedslag i denne sjangeren.

Det er likevel et interessant spørsmål om det kan forventes at avhandlingenes tematikk og innretning er preget av store «motepregede» svingninger. For Sveriges del har Peter Aronsson argumentert for at avhandlingssjangeren er nokså konservativ: Avhandlingene endrer seg sakte, mens nye historiefaglige trender og tilnærminger reflekteres raskere i forskningsprosjekter.²⁹ For eksempel peker Aronsson på at i Sverige slo så vel historiematerialismen som *Annales*-tilnærmingene sent gjennom i doktoravhandlinger – det førstnevnte i årene 1975–1980, det sistnevnte på 1980-tallet, mens den tredje generasjonen annalister var i ferd med å vike.³⁰ Genus-perspektivet og en kulturhistorisk vending er sporbar i svenske avhandlinger først fra årene mellom 1997 og 2001.³¹

I norsk sammenheng er det trolig slik at skiftende finansieringsmuligheter for doktorgradsprosjekter, for eksempel i form av tilknytning til eksternt finansierte forskningsprosjekter, har preget *hva* man skriver avhandlinger om. Det kan også gjelde periode- og stedsavgrensning. Måten undersøkelser legges opp, reflekterer derimot sannsynligvis i

26. Pikwer 1980; Aronsson 1997; Aronsson 2003; Amirell 2007; DokHist – en bibliografisk database over svenske doktoravhandlinger i historie (Amirell (u.å.)).

27. Stråth et al. 2008: 160; Aronsson 1997: 26; Wångmar 2011: 108.

28. Amirell 2006: 261.

29. Aronsson 1997: 63; Aronsson 2003: 12.

30. Aronsson 1997: 10–11.

31. Jf. Aronsson 2003: 18.

større grad mer grunnleggende tendenser i vitenskapsfaget. Også innføringen av organisert forskerutdanning – synlig i vårt materiale i form av avhandlinger for graden dr.art. fra 1991, for graden ph.d. fra 2006, ved siden av dr.philos.-avhandlingene – kan ha preget avhandlingenes innretning. At doktoravhandlingene som her legges under lupen, er *godkjente*, innebærer også at de representerer det som til ulike tider har vært ansett som faglig «gangbart» blant faghistorikerne. Selvsagt gir doktoravhandlingene et avgrenset bilde av utviklingstendensene i faget; annen empiri, og andre måter å nærme seg spørsmålet om hovedtendenser på, vil kunne gi andre resultater.

MATERIALE OG FREMGANGSMÅTE

Undersøkelsen er basert på en systematisk gjennomgang av 361 godkjente doktoravhandlinger i historie fra perioden 1969–2015 fra universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø.³² Ytterligere ti avhandlinger i historie som i perioden 1991–2015 ble godkjent ved andre læresteder, er ikke medregnet.³³ Arbeidet med å identifisere og analysere avhandlingene har vært praktisk gjennomførbart takket være universitetsbibliotekenes samlinger og Nasjonalbibliotekets digitalisering av et stort antall doktoravhandlinger (nb.no). For de siste årene har vi også i noe varierende grad kunnet benytte ulike institusjoners egne åpne forskningsarkiv.³⁴

Tabell 1.

Antall avlagte doktorgrader 1969–2015 i historie ved UiO, UiB, NTNU og UiT.

År	Kvinner	Menn	Totalt
1969–1979	6	12	18
1980–1989	4	25	29
1990–1999	24	55	79
2000–2009	48	87	135
2010–2015	27	73	100
Totalt	109	252	361

Kilde: Egne opptellinger, NIFUs Doktorgradsregister

32. Her er tatt med avhandlinger som er levert til forsvar ved historiske institutt eller institutter der historie er et av fagene. Avhandlinger med historisk tematikk levert ved andre institusjoner (blant andre Institutt for kulturstudier og orientalske språk og Institutt for litteratur, områdestudier og europeiske språk ved UiO, og Norges Handelshøyskole), eller i andre fag (for eksempel arkeologi, religionsvitenskap, numismatikk) er ikke medregnet, med unntak av tre avhandlinger ved NTNU som er levert ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier. I NIFUs doktorgradsregister er også enkelte avhandlinger med historisk tematikk levert ved andre institutter regnet som «historie». Derfor opererer NIFUS doktorgradsregister med totalt sett høyere tall på godkjente avhandlinger i historie enn det vi gjør her, 398 stykker i perioden 1969–2015.

33. Norges Landbrukshøgskole/UMB (3 stykker), Norges Idrettshøgskole (3 stykker), og Misjonshøgskolen, BI, Universitetet i Agder og Universitetet i Stavanger (1 hver). NIFU, doktorgradsregisteret, Doktoravhandlinger historie 1969–2017. Avhandlinger i økonomisk historie fra NHH er ikke medregnet, verken her eller i NIFUs statistikk over avhandlinger i historie.

34. Det gjelder særlig bora.uib.no, munin.uit.no og NTNU Open.

Tabell 2.

Antall avlagte doktorgrader 1969-2015 i historie, etter gradsgivende institusjon.

Lærested	Kvinner	Menn	Totalt
UiO	48	101	149
UiB	29	70	99
NTNU	19	56	75
UiT	14	24	38
Andre læresteder	3	7	10
Totalt	113	258	371

Kilde: Egne opptellinger, NIFUs Doktorgradsregister

Avhandlingene er kategorisert etter språk, forfatterens kjønn, epoke, tema- eller saksområde, romlig innretning, grad, samt den teoretiske og metodiske rammen som legges til grunn for avhandlingen.³⁵ Titler, avhandlingenes innledninger der tolkningsrammene i henhold til avhandlingssjangeren vanligvis presenteres, avhandlingenes disposisjon og konklusjoner er brukt som kategoriseringsgrunnlag. Det er viktig å understreke at vi ikke har hatt anledning til å lese samtlige avhandlinger grundig, og for eksempel undersøke hvorvidt og hvordan forfatterne faktisk bruker de teoretiske og metodiske rammene som presenteres innledningsvis. Slik sett er det langt på vei forfatternes egenpresentasjoner som analyseres. Dette innebærer at våre tolkninger kan være noe skjeve sett opp mot resultatene en gjennomlesning av samtlige 361 avhandlinger ville kunne gi. Det er også viktig å understreke at avhandlinger som i det følgende trekkes frem, tjener som eksempler på allmenne utviklingstrekk, ikke som selvstendige uttrykk for endring.

I utgangspunktet ønsket vi å bruke de samme kategoriseringene av tema- eller saksområde og epoke som er anvendt i svenske undersøkelser av doktoravhandlinger i historie siden 1980, for å etablere et fruktbart utgangspunkt for sammenligninger av utviklingstrekk over landegrensene.³⁶ Det viste seg imidlertid raskt at hovedkategoriene over tema- eller saksområde anvendt i de svenske analysene var for vide, og i for stor grad ville ha usynliggjort saksområder vi mener har vært sentrale i de norske avhandlingene.³⁷ For eksempel ville fremveksten av migrasjons- og demografisk historie, «ny» kulturhistorie og vitenskapshistorie langt på vei ha blitt usynliggjort ved at avhandlinger med slik tematikk skulle vært ført inn under kategoriene «sosialhistorie» eller «idé- og opinionshistorie» som i svenske analyser. De svenske kategoriene utelukket også økonomisk historie, som jo i Sverige er adskilt fra historiefaget som en egen disiplin. Derfor opererer vi med flere

35. Det er først og fremst de innleverte avhandlingene, og ikke senere bearbeidinger/bokutgivelser, som er lagt til grunn for analysen.

36. Det er særlig kategoriseringene anvendt av Connie Blom i 1980 som er blitt brukt i senere historiografiske analyser, med kun mindre justeringer. Blom 1980; jf. Aronsson 1997: 29; Aronsson 2003: 9; Amirell 2007: 49–51.

37. Kategoriseringene av saksområder i svenske analyser har som oftest vært følgende: Forvaltning og finanser; Historisk vitenskap og historiske hjelpevitenskaper; Idé- og opinionshistorie; Politisk historie; Sosialhistorie; Utenrikspolitisk historie, jf. Blom 1980: 88–89; Aronsson 2003: 29–30; Amirell 2007: 51–52. Aronsson 2003 opererte i tillegg med kategorien Biografier, mens Amirell utskilte også avhandlingens «særskilda perspektiv och aspekter», så som agrare forhold, arbeiderhistoriske forhold, etniske minoriteter og genusperspektiv. I svenske analyser blir saksområdene tilsynelatende helt uproblematisk brukt som ordningsverktøy.

kategorier enn det som har vært gjengs i de svenske analysene (se tabell 3), noe som gjør kategoriseringen mer utfordrende – men også mindre bastant. Vi har lagt vekt på det forfatterne selv skriver om plassering innenfor saksområder, men fordi bare et mindretall tar opp dette, er det i de fleste tilfeller *vi* som har foretatt kategoriseringene.

Vi har plassert en rekke avhandlinger innenfor flere saksområder, men vi har ikke gått inn på den relative vektingen mellom saksområder, da en slik undersøkelse ville ha forutsatt en mer omfattende lesing. Undersøkelsen må derfor leses som et forsøk på å vise tendenser og utviklingslinjer på et overordnet nivå.

Tabell 3.
Kategorier i vår historiografiske analyse

Forvaltning og finanser (krigsfinansiering, anlegg, sparetiltak, forvaltningen i allmennhet, kirken, undervisningsvesenet, forsvarets organisasjon)
Historievitenskap og «hjelpvitenskaper» (historieteori, kildestudier, historiografi, arkivvitenskap, diplomatikk, historiedidaktikk, historiebruk)
Idé- og opinionshistorie allment (rettslig, religiøs, filosofisk, politisk, strategisk/taktisk teori, økonomisk teori, opinionshistorie, propagandahistorie, pressehistorie, offentlighet, intellektuell historie)
Sosialhistorie (sosiale grupper, foreteelser, massefenomen, bebyggelseshistorie, kvinnehistorie, mannshistorie, kjønns historie, barnehistorie, arbeiderhistorie, minoritetshistorie)
Utenrikspolitisk historie (Norges forhold/forbindelse til andre land, krig, annen utenrikshistorie)
Biografi
Politisk historie (statsrett, privilegier, lovgivning, trykkefrihet, politiske spørsmål, reformer, gruppers synspunkter på politiske saker, politiske maktgrupper, partier, fagforeninger, relasjoner mellom maktgrupper, Stortinget/regjeringen, politiske hendelsesforløp/kriser)
Økonomisk historie (business history mm.)
Kulturhistorie («ny» kulturhistorie, mikrohistorie etc.)
Vitenskapshistorie (helse- og medisinhistorie etc.)
Demografisk og migrasjonshistorie
Retts historie
Byhistorie

Også epoke- og den romlige inndelingen som vi har anvendt er noe annerledes enn inndelingene anvendt i svenske analyser.³⁸ For epoker har vi valgt å bruke følgende inndeling: Antikken, middelalder (–1500), 1500–1800, 1800–1945, 1945–, Flere perioder. Her er det igjen titlene og de eksplisitte tidsavgrensningene i innledningskapitlene som danner grunnlaget for kategoriseringen. Avhandlingenes romlige dimensjon er kategorisert slik: Norge, norsk lokal- og regionalhistorie, nordisk historie, europeisk historie (spesifisert til land), ikke-europeisk historie (spesifisert til område, for eksempel Midtøsten, Afrika, Nord-Amerika), samt transnasjonal/ikke-romlig.

38. Jf. Blom 1980: 87; Aronsson 2003: 29; Amirell 2007: 51–52.

Avhandlingenes teoretisk-metodiske innretning har vi søkt å gripe ved å se på hvordan forfatterne innledningsvis presenterer og posisjonerer sine arbeid i forhold til et bredere faglig landskap. Avhandlinger som innledningsvis konsentrerer seg om å presentere foreliggende (historisk) forskning og diskutere kildematerialet, uten videre teoretiske og/eller metodiske drøftinger, har vi betegnet som empiristisk orienterte. For mer teoretisk-metodisk orienterte arbeid, der den teoretiske og/eller metodiske innretningen diskuteres mer inngående, har vi søkt å identifisere tendenser når det gjelder hvilke og hva slags teoretikere og/eller teorier det vises til (for eksempel, samfunnsvitenskapelige), hvilke begreper og kategorier som søkes klarlagt eller anvendt (for eksempel, klasse, kjønn, kultur), og hvilke metoder som presenteres og diskuteres (for eksempel komparasjon, diskursanalyse). I hvilken grad de teoretiske perspektivene faktisk har vært aktivert i avhandlingene, og hvor konsekvent metodene i realiteten anvendes, har vi av arbeidsøkonomiske årsaker ikke hatt anledning til å undersøke systematisk.

DOKTORENES KJØNN: LANGT FREM TIL GOD KJØNNBALANSE

Cathrine Tømte og Cathrine Egeland hevder at de fleste fagkulturer med kjønnsbalanse ikke betrakter den som et problem for faget som sådan, men «bare» som et demokratisk problem. De antyder derimot at kjønn kan påvirke forskningens innretning, for eksempel i valg av forskningstema eller valg av teoretisk tilnærming.³⁹ Det er ingen ny innsikt at vitenskap ikke er uavhengig av hvem forskeren er,⁴⁰ og kanskje stiller det kjønn på linje med etnisk identifikasjon eller sosial klasse. Kjønnfordelingen er derfor ikke interessant alene i et likestillingsperspektiv, men for den faglige utviklingen. Vi har ikke hatt anledning til empirisk å undersøke sammenhengen mellom kjønn, tema og tilnærming, men noen overordnede slutninger om situasjonen i historiefaget kan trekkes.

Siden 1970-tallet har det skjedd store endringer i kjønnfordelingen blant Norges doktorander. I 2015 var kvinneandelen under 50 prosent bare i matematisk-naturvitenskapelige fag (mindre enn 40 prosent) og teknologiske fag (mindre enn 30 prosent). Samfunnsvitenskapene og medisin hadde de høyeste andelenene, med henholdsvis 62 og 65 prosent. Ved HF har andelen ligget rundt 50 prosent de siste ti årene, men på grunn av færre kandidater har det også vært større variasjon enn ved de fakultetene som har flest doktorgradsstudenter.⁴¹

Kjønnfordelingen blant doktorandene i historie ligner imidlertid langt mer på den ved matematiske-naturvitenskapelige og teknologiske fag enn på søsterfagene ved HF eller ved SV-fakultetet. Det skjedde en vekst i andelen kvinnelige doktorer frem til 2010, men andelen kom ikke høyere enn 36 prosent (2000–09), og det har vært nedgang til oppsiktsvekkende lave 26 prosent (2010–15).⁴²

39. Tømte & Egeland 2016; Hifo 2018.

40. Se f.eks. Schiebinger 1999.

41. Kunnskapsdepartementet 2016: 78.

42. Etter 2015 er kvinneandelen imidlertid større flere steder: 6 av 6 nye doktorer i historie i Oslo i 2017 var kvinner; i Trondheim var halvparten av doktorene i historie 2016–2018 kvinner, i 2017 3 av 5. Kjønnfordelingen har da også vært gjenstand for spesielle tiltak i alle fall ved IAKH, UiO. Jf. Matos 2018: 20–21; Tømte og Egeland 2016.

Tabell 4.

Kjønnsfordeling blant doktorander i historie ved UiO, UiB, NTNU og UiT 1970–2015

	1970–89	1990–99	2000–09	2010–15	Sum
Menn	37 (79%)	55 (70%)	85 (64%)	75 (74%)	252 (70%)
Kvinner	10 (21%)	24 (30%)	48 (36%)	27 (26%)	109 (30%)
Sum	47 (100%)	79 (100)	133 (100%)	102 (100%)	361 (100%)

Kilde: Egne opptellinger, NIFUs Doktorgradsregister

Doktorandene fra historiemiljøet i Oslo hadde en spesielt lav kvinneandel før år 2000.⁴³ Oslo klarte i en viss grad å snu trenden og lå over gjennomsnittet etter årtusenskiftet. I Trondheim disputerte de første kvinnene i 1995; i perioden 2000–2009 var kvinnenes andel av doktorandene 39 prosent, mens andelen falt til ti prosent i årene 2010–15. Bergen lå over gjennomsnittet frem til 2010–15, da kvinneandelen falt til bare ni prosent, mens UiT har en samlet kvinneandel på 37 prosent, og over 40 prosent i flere perioder.

Selv om tromsøtallene er små og en eller to personer derfor kan gi store prosentvise utslag, er kjønnsbalansen klart bedre enn ved de øvrige universitetene. Å forklare dette krever et annet materiale enn det vi har tilgjengelig, men vi kan i alle fall avvise at det skulle ha sammenheng med flere kvinnelige rollemodeller og potensielle veiledere: Kvinneandelen i faste stillinger er svært lav alle steder.⁴⁴

For å forklare kjønnsbalansen vises noen ganger til at historie er et typisk «guttefag».⁴⁵ Det er ingenting med fagets emnekrets som skulle tilsi dette; hele den historiske tid og alle verdens fenomen ligger strengt tatt åpent. Hvordan historie praktiseres, er derimot en annen sak. En undersøkelse av kjønnsbalansen ved Seksjon for historie ved UiO i 2012, avdekket for eksempel at fagkulturen i det etablerte historikermiljøet ble oppfattet som selvtilfreds og konservativ, svært empirisk orientert og lite åpen for nye tendenser.⁴⁶ Tømte og Egelands undersøkelse fra 2016 legger ytterligere negative karakteristikker til 2012-undersøkelsen, og viser hvordan de, sammen med et sett forestillinger om hva som skal til for å være historiker ved IAKH, har preget unge historikers syn på faget og fagutøverne.⁴⁷ En oppfatning av faget som «maskulint» kan ha kraft i seg til å påvirke rekrutteringen og dermed bidra til å opprettholde tradisjonen. En viss «Matilda-effekt», dvs. faglig og til dels sosial marginalisering av kvinner i vitenskapelige toppstillinger, kan virke på samme måte.⁴⁸

43. Ved historie i Oslo var det 1970–89 19 prosent kvinner; på 1990-tallet 15 prosent kvinner.

44. Se for eksempel Hifo 2018; Normannsen 2018.

45. Påstanden diskuteres inngående av Tømte og Egeland 2016.

46. Se Organisasjons- og personalavdelingen, UiO 2013: 11.

47. Tømte og Egeland 2016.

48. Brandser og Sümer 2017.

SPRÅKVALG I AVHANDLINGENE

I lov om universitet og høyskoler § 1-7 heter det at institusjonene er ansvarlige for vedlikehold og utvikling av norsk som fagspråk. I Meld. St. 25 (2016–17) heter det at engelsk har en selvsagt posisjon som internasjonalt forskningsspråk, men at forskere må bruke og videreutvikle det norske språket for å kunne delta i «den offentlige samtale med det samfunn som betaler for forskningen».⁴⁹ Tendensen innen humaniora er at det publiseres mindre på norsk; mens en av tre publikasjoner i 2011 var på norsk, var andelen en av fire i 2017. Ved UiO har andelen norsk falt fra 43 til 24 prosent, og ved NTNU fra 35 til 21 prosent. Ved UiB har den ligget mer stabilt på rundt 30 prosent.⁵⁰

Historiefaget har imidlertid gjennom doktoravhandlingene oppfylt kravet om «både-og». Før 1990-tallet var avhandlinger på andre språk enn norsk uvanlige, men da begynte skiftet særlig i Oslo og Bergen med en engelskandel rundt 30 prosent og opp mot 36 prosent. Etter 2010 har det skjedd en viss tilbakegang i Bergen, men en viss vekst i Oslo.

Trondheim har hatt en mer ujevn overgang til engelsk som avhandlingsspråk, men i 2010–15 var 42 prosent på engelsk. I Tromsø er avhandlinger i engelsk språkdrakt foreløpig uvanlig. En grunn til Tromsøs særstilling kan være at mange avhandlinger er om nordiske tema, og et nordisk språk derfor vurderes å passe godt; en annen at det har vært svært få ikke-norske doktorgradsstudenter der, noe som ved de øvrige institusjonene har dratt opp andelen engelskspråklige.

Det finnes kun et marginalt innslag av avhandlinger på andre språk (tysk og svensk), så vi må slå fast at doktoravhandlinger ikke er stedet for språkmangfold, men for anglisering. Selv om samisk historie står sterkt ved historie i Tromsø, og myndighetene satser på at samisk skal brukes og utvikles som vitenskapsspråk, gir det seg ikke utslag i avhandlingene på samisk.

AVHANDLINGENES TID

Det området hvor doktorgradskandidatene ved våre fire eldste universitet går mest i takt, er i valg av tidsperiode: De fleste doktorgradskandidatene ser ut til å være bundet av de klassiske kategoriene. Over 80 prosent kan entydig plasseres innenfor «antikken», «middelalderen», «tidlig nytid», «moderne historie» eller «samtidshistorie». Men det er «den moderne tid», tiden etter 1800, som har dominert siden begynnelsen av 1980-årene. Mange skriver samtidshistorie, men enda flere om perioden 1800–1945. I Bergen og Trondheim går de periodeoverskridende avhandlingene i all hovedsak mellom moderne historie og samtidshistorie. I Oslo og Tromsø er overskridelsene like gjerne fra tidlig moderne til moderne tid. Samlet sett tematiserer nesten 80 prosent av alle avhandlingene dette «moderne» tidsrommet, i Oslo gjelder dette hele 90 prosent av avhandlingene skrevet mellom 2010 og 2015.

49. Kunnskapsdepartementet 2017: 57.

50. Svendsen 2018.

Tabell 5.

Avhandlingenes tid. Avhandlinger i historie avlagt ved UiO, UiB, NTNU og UiT 1970–2015

	1970–1989				1990–1999				2000–2009				2010–2015				Sum
	O	T	B	Tø	O	T	B	Tø	O	T	B	Tø	O	T	B	Tø	
1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3	0	0	2	1	0	9
2	2	0	2	0	1	1	3	0	7	4	4	0	2	2	4	0	32
3	5	3	4	0	4	4	1	1	7	1	1	0	3	2	0	1	37
4	9	3	7	1	5	3	11	2	11	9	15	5	21	6	9	6	121
5	2	1	1	1	8	8	7	3	17	7	8	5	20	4	3	0	96
6	1	2	1	2	5	5	6	1	12	4	2	7	4	4	6	3	66
SUM	19	9	15	4	23	21	28	7	57	25	33	17	50	20	23	10	361

1 = antikken; 2 = middelalder; 3 = 15-1800; 4 = 1800-1945; 5 = samtidshistorie; 6 = flere perioder

Kilde: Egne optellinger, NIFUS Doktorgradsregister

AVHANDLINGENES ROMLIGE DIMENSJON

Evalueringen av historiefaget i 2008 var tydelig i sin karakteristikk av det norske historiefaget som preget av metodologisk nasjonalisme: Det nasjonale rom var den vesentligste rammen for historieskrivingen.⁵¹ Brukes doktoravhandlingene som grunnlag, blir bildet langt mer nyansert: Det er fremfor alt Oslo, og i noe mindre grad Trondheim og Bergen, som har opprettholdt en klar preferanse for norsk historie på nasjonalt nivå, mens Tromsø har hatt en annen romlig profil. Siden avhandlingene er så mange flere i Oslo enn ved de øvrige universitetene, blir dette borte i en samlet oversikt. Derfor presenteres lærestedene for seg (tabell 6).

Tabell 6.

Avhandlingenes rom. Avhandlinger i historie avlagt ved UiO, UiB, NTNU og UiT 1970–2015

	1979–1989				1990–1999				2000–2009				2010–2015				Sum
	O	T	B	Tø	O	T	B	Tø	O	T	B	Tø	O	T	B	Tø	
Norge	12	6	8	0	11	9	9	1	25	7	9	1	26	8	10	1	143
NLR	5	2	3	0	5	5	8	4	6	7	5	8	2	0	1	5	66
Norden	1	0	2	1	2	1	1	1	6	0	1	0	2	1	2	1	22
Europa	0	0	0	1	2	1	1	0	11	4	9	0	9	9	3	0	50
Ikke-Eu	1	1	2	1	3	3	7	0	8	3	5	1	5	2	2	0	44
Trans	0	0	0	1	0	2	2	1	1	4	4	7	6	0	5	3	36
SUM	19	9	15	4	23	21	28	7	57	25	33	17	50	20	23	10	361

NLR = Norsk lokal- og regionalhistorie

Kilde: Egne optellinger, NIFUs Doktorgradsregister

Om lag halvparten av alle avhandlingene i Oslo har hatt tema fra norsk nasjonal historie. I Trondheim har andelen avhandlinger som har omhandlet norsk historie på nasjonalt nivå vært lavere, men likevel noe høyere enn i Bergen (henholdsvis 40 og 36 prosent). I Tromsø har den nasjonale historien aldri stått sterkt. Metodologisk nasjonalisme forstått som en nasjonal romlig innretning er dermed en karakteristikk som ikke passer så godt på doktoravhandlingene samlet sett: Selv en andel på 40 prosent kan ikke sies å være påfallende høy. 51. Stråth et al. 2008: 153.

Trondheim hadde også et betydelig innslag av lokal- og regionalhistorie frem til 2009, mens en markant vekst i europeisk historie har preget den romlige profilen etter 2000. Helt siden 1970-tallet har det dessuten vært en liten, men jevn strøm av avhandlinger i afrikansk historie. Også i Oslo har europeisk og ikke-europeisk historie styrket seg, mens lokal- og regionalhistorie har blitt svekket. Inntil 2010 hadde Bergen en høy andel lokal- og regionalhistorie, men en nesten like stor andel ikke-europeisk historie, særlig knyttet til Midt-østen. Etter årtusenskiftet har innslaget av europeisk og transnasjonal historie også blitt merkbart. I Tromsø er det norsk lokal- og regionalhistorie som har dominert, sammen med transnasjonal historie. Den har som regel hatt et nordisk preg, med sterke innslag av norsk-russiske relasjoner. Tromsøs profil må ses i sammenheng både med UiTs målsetting om «landsdelsrelevans» da universitetet ble etablert, og at så mange avhandlinger tematiserer minoritetenes historie.⁵²

AVHANDLINGENES SAKSOMRÅDER

På et overordnet nivå er det innledningsvis verdt å merke seg at det er mer distinkte forskjeller enn likheter på våre fire universiteter når det gjelder saksområde for avhandlingene. Når det gjelder likheter, vil vi trekke frem fire tendenser. Et første distinkt felles trekk når det gjelder saksområder/tematikk, er et større mangfold. Selv om norske avhandlinger aldri bare har fokusert på ett område, har paletten blitt betraktelig utvidet fra 1969 og frem til 2015. For det avhandlingsfattige 1970-tallet ble det eksempelvis levert sju avhandlinger innen fire områder i Oslo, fire avhandlinger innen to områder i Bergen, fire avhandlinger innen tre områder i Tromsø og tre avhandlinger innen to områder i Trondheim. I takt med at det blir levert flere avhandlinger, øker også tallet på saksområder. I 2000–2009, mangfoldets tiår, representerte de 59 avhandlingene fra Oslo 11 saksfelt; i Tromsø fordelte de 16 avhandlingene seg på åtte saksområder, mens det i Bergen dreide seg om 33 avhandlinger skrevet innenfor 11 saksområder. I sammenheng med et økt mangfold, øker også andelen med avhandlinger som kombinerer flere saksfelt. På dette punktet er det imidlertid større forskjeller mellom universitetene. Mest markant er denne tendensen i Oslo og Trondheim: I Oslo rommer 11 av handlinger (2000–2009) flere saksområder, mens dette gjelder 14 av 25 avhandlinger fra Trondheim i samme periode. I Trondheim slår dessuten denne tendensen til allerede i 1990-årene, ved at kun fem av 21 avhandlinger på en meningsfull måte kan plasseres i én kategori.

Et andre karakteristisk fellestrekk er den relativt sterke og i all hovedsak vedvarende posisjonen til sosialhistorie. Tromsø utgjør riktignok et unntak, da en vesentlig del av avhandlingene herfra med sosialhistorisk tematikk stammer fra tiden 1990–1999 (fem av 32). Det er karakteristisk for den sosialhistoriske innretningen i Tromsø at sosialhistoriske tema gjerne er i kombinasjon med andre saksområder, ofte politikk, økonomi og kultur. Oslo er den institusjonen som, kanskje overraskende, har færrest avhandlinger innenfor kategorien (ti av 149). I Bergen og Trondheim har sosialhistorie stått sterkt, og særlig utmerker Bergen seg. Ikke bare er tallet på avhandlinger høyt (16 av 99), men sosialhistorie er ved

52. Jf. Fulsås 1993: 141–145.

siden av politisk historie det eneste saksområdet som er representert gjennom hele perioden. I Trondheim satte sosialhistorien sitt sterkeste preg på avhandlingene fra 1990 til 2009 (14 av 46), men alltid i kombinasjon med andre sakfelt som politisk, økonomisk eller kulturhistorie. Det bør imidlertid understrekes at interessen for sosialhistoriske emner har sunket noe de siste fem årene, trolig som en konsekvens av den sterkere posisjonen til kulturhistorie på 2000-tallet.

I generelle historiografiske oversikter blir gjerne utviklingen fra 1970-tallet og fremover beskrevet som en der ny kulturhistorie vokser frem som et selvstendig felt. I USA blir dette ofte sagt å skje på 1980-tallet, mens den kulturhistoriske vendingen i andre toneangivende europeiske land ofte blir plassert på 1990-tallet. I Norge er det i Trondheim det kulturhistoriske gjennombruddet kommer raskest og med størst kraft, ved at kulturhistoriske tematikker og perspektiver ble integrert i nesten 30 prosent av avhandlingene allerede på 1990-tallet, og trenden ble forsterket i det påfølgende tiåret. Ved de tre andre universitetene er det utvilsomt 2000-tallet som representerer det kulturhistoriske gjennombruddet, og mest distinkt i Tromsø: Ingen avhandlinger ble levert i emnet før 2000, mens de i perioden 2000 til 2015 utgjør 25 prosent (sju av 27 avhandlinger). I Oslo ble det bare levert én avhandling innenfor ny kulturhistorie i tidsperioden fra 1970 til 1999, men åtte avhandlinger i tiåret 2000–2009. Interessen ser også ut til å holde seg i årene 2010–2015. Mønsteret manifesterer seg også i Trondheim og Bergen, men ikke i samme grad som i Tromsø og Oslo.

Det fjerde og siste fellestrekket vi vil trekke frem dreier seg om rollen til våre saksområder som epistemologiske markører – som rammer der våre forfattere signaliserer tilhørighet til ulike historiografiske skoler, retninger og tilnærminger. Mye tyder på at vår periode, 1969–2015, er karakterisert av en relativisering av rollen til saksområder som epistemologiske markører. Den kanskje viktigste indikatoren på slik relativisering finner vi i den økende delen av avhandlinger som rommer flere saksområder. Videre er det også et poeng at det er bare unntaksvis at avhandlinger som rommer flere kategorier faktisk diskuterer plassering innenfor et saksområde. Tilsynelatende glir forfatterne uanstrengt mellom flere saksområder, noe som igjen signaliserer den begrensede funksjon saksfeltene har som epistemologisk markør. I så måte reflekterer denne relativiseringen i all hovedsak den omfattende mangfoldiggjøringen av historiefaget i perioden. I et tilbakeblikk på utviklingen av norsk sosialhistorie konkluderte Jan Eivind Myhre midt på 1990-tallet med at historiens hus hadde fått flere rom.⁵³ For å ta metaforen videre er det klart at 20 år senere er selve rominndelingen mindre viktig: noen vegger er revet ned, og fellesarealet har økt i omfang.

Forskjellene er, som nevnt, mer distinkte enn likhetene. Det vil naturligvis føre for langt å drøfte alle inngående, og vi vil konsentrere oss om de som er mest distinkte og som vi dessuten vurderer som de viktigste sett i lys av generelle historiografiske vurderinger av historieskriving de siste fem tiårene. Posisjonen til politisk historie er et første slikt saksområde som vitner om distinkte forskjeller. Om en generell historiografisk karakteristikk av perioden vi har behandlet har vært en utvikling fra et fagfelt der den politiske historien stod sterkt og i retning av mer mangfold – og da på bekostning av den politiske his-

53. Myhre 1996: 3–35.

torien – medfører dette ikke riktighet. I Oslo, for eksempel, finnes det ingen avhandlinger innen politisk historie fra 1970-tallet, mens bare seks av 35 avhandlinger fra hele 1980- og 1990-tallet faller innenfor kategorien «politisk historie». Om vi regner med 2000-tallet, er tendensen den samme (åtte av 59 avhandlinger). Interessant nok forandrer dette bildet seg i de siste fem årene: av 48 avhandlinger fra årene 2010–2015 er hele 20 innenfor politisk historie. I Tromsø har politisk historie hatt en enda mindre betydning. Bare fem av 38 avhandlinger er innenfor denne kategorien, og i motsetning til Oslo, er interessen for tematikken laber også i de siste fem årene (én av 11 avhandlinger). Om politisk historie aldri har hatt en viktig posisjon i Tromsø og i Oslo bare i de siste fem årene, er bildet annerledes i Trondheim. Politisk historie har hatt en fast fundert posisjon gjennom hele perioden, og som i Oslo, er posisjonen ytterligere styrket de siste fem årene: åtte av 20 avhandlinger kan karakteriseres som rendyrket politisk historie, og seks andre tematiserer det politiske i kombinasjon med andre saksområder. Bergen plasserer seg i en mellomposisjon med 14 av 99 avhandlinger gjennom hele vår periode. I motsetning til Oslo kan det virke som interessen er fallende de siste fem årene, der kun én (av 23) avhandling er innenfor politisk historie.

En andre distinkt forskjell er posisjonen til økonomisk historie. I Trondheim og Bergen er det en kontinuerlig interesse for økonomisk historie (14 av 99 avhandlinger i Bergen, 18 av 75 i Trondheim). I Oslo har økonomisk historie en særlig sterk posisjon i tiåret 1980–1989, mens interessen er synkende i den følgende tiden – eksemplifisert i at ingen avhandlinger i økonomisk historie er levert i tiden fra 2010–2015.⁵⁴ I Tromsø kombineres økonomisk historie med andre tilnærminger gjennom hele perioden vi undersøker.

Kategorien idé- og opinionshistorie bør også trekkes frem med henblikk på forskjeller. Særlig i Bergen, men også i Oslo, har dette saksområdet hatt en vedvarende og sterk posisjon. Nesten 20 prosent (18 av 99) av avhandlingen er innenfor denne kategorien, og disse er spredd over hele vår periode med unntak av det første tiåret. Interessen var sterk på 2000-tallet, men har faktisk styrket seg ytterligere de siste fem årene (fem av 25 avhandlinger). I Oslo er i underkant av ti prosent av avhandlingene innenfor idé- og opinionshistorie, og langt de fleste (ti) er levert siden 2000. Trondheim og Tromsø deler ikke denne interessen for idé- og opinionshistorie, men saksområdet er i et fåtall avhandlinger kombinert med andre emner, i all hovedsak politisk historie. Det er først etter 2000 at disse kombinasjonene dukker opp, og utviklingen i Tromsø og Trondheim viser dermed paralleller til den i Bergen og Oslo.

Et siste trekk ved vårt materiale er noe som minner om en arbeidsdeling mellom våre fire universiteter. Forskning innenfor demografi- og migrasjonshistorie utgjør et eksempel. Saksområdene eksisterer riktignok i Oslo, Bergen og Trondheim, men utgjør bare to avhandlinger i Oslo og tre i Bergen. I Trondheim er det fem avhandlinger som drar inn demografi i kombinasjon med andre saksfelt. I Tromsø er imidlertid saksområdet både vedvarende og viktig. Over ti prosent (fire av 38) av avhandlingene har undersøkt dette feltet. I tillegg har vi også en del avhandlinger som kombinerer demografi- og migrasjonshistorie med andre saksområder – i all hovedsak kulturhistorie. Det har åpenbart vært en de facto arbeidsdeling mellom de fire universitetene også når det gjelder minoritetshistorie.

54. To av disse er riktignok innen økonomisk politikk: Austnes 2014 og Rognved 2014.

Minoritetshistorie ble etablert som felt ved UiT, og det er bare ved UiT at minoritetshistorie utgjør en viktig kategori. Hele 14 av 38 avhandlinger der, eller 37 prosent, inngår i den kategorien, de fleste om samer, flere om kvener, og noen om reisende. For minoritetshistoriens del kan vi altså si at den viktigste endringen er etableringen av Universitetet i Tromsø.⁵⁵

AVHANDLINGENES TEORETISKE OG METODISKE INNRETNING: EMPIRISME OG «HISTORISK METODE»

Når man studerer doktoravhandlingene fra 1970-årene og et stykke ut på 1980-tallet med tanke på teoretisk og metodisk innramming, er det ikke opplagt at påstanden om en større teoretisk og metodisk bevissthet i faget fra slutten av 1960-årene er treffende. Om lag halvparten av avhandlingene fra dette tidsrommet kan vi karakterisere som empiristisk orienterte: Drøftinger av teoretisk karakter er lite fremtredende, og i den grad de finnes, er de først og fremst knyttet til historiografiske diskusjoner. I slike avhandlinger blir som regel heller ikke metodevalgene nærmere diskutert. Ett eksempel kan være avhandlingen til Ida Blom, som selv beskrev arbeidet som «en rent historisk undersøkelse» der kildematerialet behandles «ut fra vanlig historisk metode».⁵⁶ At drøfting av generelle metodiske problemer innledningsvis «synes lite hensiktsmessig» er en formulering som gjentas i flere avhandlinger som deler denne tilnærmingen.⁵⁷ Den «historiske metoden» er først og fremst kritisk granskning av kildene.

I de mer teoretisk orienterte avhandlingene fantes det på 1970-tallet og tidlig 1980-tall ikke noe tydelig fellesnevner. De teoretiske refleksjonene kunne være knyttet til spørsmål omkring kvantitativ metode, demografi, om forholdet mellom teori og praksis, men også mer historiefilosofiske spørsmål om hvordan vitenskap endres. Metodediskusjonene utover kildekritikken vitnet også om et mangfold: Det finnes eksempler på tekniske tilnærminger⁵⁸, tilnærminger hentet fra andre humanistiske fag (navnegranskning, muntlige informanter), men også komparativ tenkning og samfunnsvitenskapelig innflytelse kan spores.⁵⁹

SAMFUNNSVITENSKAPELIGE BEGREPER OG TEORETISKE REFLEKSJONER GJØR SITT INNTOG

I løpet av 1980-årene og særlig 1990-årene endrer dette bildet seg. I flere og flere avhandlingsinnledninger ble samfunnsvitenskapelige teorier knyttet til sosialhistoriske tematikker nå diskutert, og en større del av innledningene forholdt seg til et eksplisitt teoretisk rammeverk. Metodene var heller ikke lenger like selvsagte, men ble i økende grad diskutert og begrunnet. De empiristisk orienterte avhandlingene forsvant ikke – for eksempel i Bergen

55. Som nærheten til de samiske områdene har vært viktig for minoritetshistorien, har etableringen av Registreringssentralen for historiske data (RHD), etter hvert med professorat i historisk demografi, trolig hatt stor betydning for utviklingen av dette fagfeltet i Tromsø.

56. Blom 1972: 9, 104.

57. Imsen 1981: 28; Se også Bagge 1980: 27; Hveding 1982: 12.

58. C-14-målinger ble brukt i Salvesen 1979; «moderne EDB-teknikk» ble anvendt i Dybdahl 1980.

59. Simensen 1976; Bagge 1980.

kan fire av 11 avhandlinger i 1980-årene og i Trondheim fem av 21 avhandlinger i 1990-årene fortsatt betegnes slik – men de mer teoretisk-metodisk orienterte avhandlingene kom nå i flertall. Gitt sosialhistorie og økonomisk histories sterke stilling, er det ikke overraskende at det først og fremst var samfunnsvitenskapelig og/eller økonomisk teori som ble tatt i bruk. Særlig varianter av materialistisk/marxistisk inspirert teori og begrepsapparater er iøynefallende. I Bergen stod klassebegrepet sentralt i Anders Bjørkelos avhandling fra 1984, mens sosial gruppe var viktig for Kari Martinsen i 1986; Anne-Hilde Nagel fremhevet interesse motiver og interessekonflikt som historiens drivkrefter i 1987, mens Øyvind Bjørnson i 1989 bygget på den amerikanske marxisten Harry Bravermans arbeidsprosess-analytiske teori som han knyttet til en E.P. Thompson-inspirert sosialhistorisk tradisjon.⁶⁰ I Trondheim ble Braverman brukt også av Håkon With Andersen (1989), men da som et ledd i utviklingen av en humanistisk teknologihistorisk synsvinkel der teknologi skulle forstås som menneskeskapt og menneskestyrt. Andersen argumenterte dessuten for viktigheten av eksplisitte teorier og modeller i historiefaglige arbeid.⁶¹ I Oslo gjorde Gro Hagemann (1988) det samme: Også hun utgikk fra en marxistisk tradisjon, med en avhandling med et «uttalt teoretisk siktemål, å bidra til å forstå kjønnsstrukturene i arbeidslivet». Til dette var nettopp historiefaget velegnet, fremhevet hun – og understreket hvordan konfrontasjonen med empirien hadde bidratt til å utfordre og utvikle de opprinnelige teoretiske utgangspunktene.⁶²

Også andre i Oslo viet oppmerksomhet til det materialistiske perspektivet og drøftet mot slutten av 1980-årene så vel komparasjon som årsaksforklaringer.⁶³ Dermed bidro de til å markere et vannskille ved alle universitetene med hensyn til teoretisk og metodisk innretning og refleksjon. Det var nå en tydelig tendens til at tilnærmingen, uavhengig av type, måtte rettferdiggjøres gjennom drøfting av teoretiske og metodiske momenter i avhandlingsinnledningene. I Tromsø ble det ikke levert doktoravhandlinger i historie på 1980-tallet, men også her ble det i 1990-årene et generelt utviklingstrekk at de teoretiske og metodiske refleksjonene i avhandlingene ble langt mer omfattende og dyptloddende enn tidligere. Lars Ivar Hansens avhandling *Handel i nord* (1990), med omfattende kapitler om teoretiske forutsetninger, modeller og metoder, kan ses på som en innledning til denne trenden. I minoritetshistorien var den dessuten banebrytende ved klart å posisjonere samene som aktører, ikke bare som objekter for omkringliggende stater.

Bedømt ut fra det materialet vi har lest, var det norske historiefaget på 1990-tallet blitt mer teoretisk og metodologisk reflektert, selv om den empiristiske tilnærmingen slett ikke forsvant: I Bergen hadde fortsatt nærmere halvparten av avhandlingene fra 1990-årene (13 av 28, dvs. 46,4 prosent) få om noen eksplisitte teoretiske refleksjoner.

60. Bjørkelo 1984; Martinsen 1986; Nagel 1987: 34–35; Bjørnson 1989.

61. Andersen 1989: 44–45.

62. Hagemann 1988: 17–19, 555–564.

63. Olstad 1988; Kjeldstadli 1988.

KONSTRUKTIVISME OG NY KULTURHISTORIE

Generelt vek den materialistiske og/eller marxistisk influerte samfunnsvitenskapelige teorien noe unna for stadig mer kulturorienterte teorier på 1990-tallet. Men et karakteristisk trekk særlig ved avhandlingene fra Trondheim er koblingene mellom materialistiske og kulturhistoriske perspektiv. Brynjulf Gjerdåker karakteriserte for eksempel sitt perspektiv som «kulturalistisk» fordi det innebar «analytiske rekonstruksjoner» preget av kulturelle og materialistiske tilnæringsmåter.⁶⁴ Metodisk ble demografiske data kombinert med intervjuer og observasjon, og teoretisk ble kulturvitenskapelige perspektiv kombinert med sosiologiske (Høystrup, Frykman, Bertaux, Brox, Abrams og Weber). I de 15 tydeligst teoretisk orienterte avhandlinger fra Bergen dette tiåret var fremveksten av ulike konstruktivistiske tilnæringer en sentral tendens. Selv om Foucault ble nevnt alt i 1991,⁶⁵ var det fra om lag 1993 at nye kunnskapsteoretiske diskusjoner for alvor begynte å gjøre seg gjeldende: Da koblet Jón Viðar Sigurðsson seg til ny kulturhistorie gjennom en diskusjon av sagaenes kildeverdi og drøfting av historisk versus kunstnerisk sannhet – med henvisning bl.a. til Lynn Hunts *The New Cultural History* fra 1989.⁶⁶ Så vel i Bergen og Trondheim som i Tromsø ble antropologisk teori, og særlig et antropologisk kulturbegrep, gjerne med Clifford Geertz som det førende navnet, i økende grad brukt i 1990-årene.⁶⁷ Saksområder som tidligere var mer preget av andre former for samfunnsvitenskapelig teori, som arbeidslivshistorie, ble nå studert også ved hjelp av teorier om kultur, meningsdanning og semiotikk.⁶⁸ Generelt holdt sosiologisk teori en sentral plass i Trondheim – men i økende grad koblet sammen med perspektiver fra ny kulturhistorie: Arbeidslivshistorikeren Ingar Kaldal var opptatt av «kva meining folk har late seg rettleia av» og utviklet sin teoretiske posisjon i dialog med blant andre Braverman, Geertz, Burke, Bourdieu og Koselleck. Metodisk knyttet han an til oral history-tradisjonen. I forlengelsen av With Andersens humanistiske teknologihistorie kom teoretisk og metodisk nyskapende avhandlinger der de meningskapende aspekter ved «bilens integrasjon i det norske samfunnet» (Østby 1995) og «byplanlegging» (Thomassen 1997) ble analysert. Og Margunn Skjei Knudtsen knyttet i 1997 historisk demografi og mentalitetshistorie (Le Goff/Nora) til ny kulturhistorie (Hunt).

Mot slutten av 1990-årene begynte også sentrale begreper fra det vi kan kalle den språklige vendingen, som «diskurs», å gjøre seg gjeldende i avhandlingene. I Bergen var Nils Rune Langeland i 1997 den første til eksplisitt å karakterisere sitt arbeid som diskursanalyse, riktignok knyttet til Quentin Skinner heller enn Michel Foucault eller Norman Fairclough.⁶⁹ Den språklige vendingen preget avhandlingen til May-Brith Ohman Nielsen

64. Det er «grunndrag i kulturutviklinga» som skal forklare hvordan nærings- og arbeidsliv og sosial organisering endret seg. Gjerdåker 1991: 4.

65. Bøe 1991 viste til Foucaults *Galskapens historie*, men da først og fremst som et historisk-empirisk arbeid. Jf. Andersen 1994: 18 om skiftende måter å forholde seg til Foucault på.

66. Sigurðsson 1993: 25, note 52.

67. Se for eksempel Kaldal 1994, Hærnæs 1995, Hage 1996, Hofheinz 1996, Nielsen 1998, Sedgwick 1999.

68. Bjørnhaug 1993, Kaldal 1994, Ågotnes 1997 er eksempler på arbeidslivs-/arbeidshistorie påvirket av antropologiske kulturteorier.

69. «Eg vil plassera denne diskursanalysen innenfor fagdisiplinen intellektuell historie, og vil bruke den britiske idehistorikaren Quentin Skinner sin teori om historiske diskursar.» Langeland 1997: ix.

(1998), som rettet «oppmerksomhet mot språkets og forestillingenes funksjon i konstruksjonen av en politisk ideologi», med en påtagelig innflytelse fra Clifford Geertz: «Mennesket er innvevd i et spinn av mening det selv har spunnet. Vi må studere dette spinnet (...) Vi må også studere selve spinningen».⁷⁰

I Oslo kom impulsene i retning større teoretisk og metodisk refleksjon fra flere retninger. Teori og metode avledet fra studier av internasjonale relasjoner gjorde seg gjeldende på begynnelsen av 1990-tallet⁷¹; Paul Knutsen, som i 1994 presenterte sin avhandling som i overveiende grad «historisk-empirisk», forholdt seg likevel aktivt til teori og modeller gjennom et helt kapittel som tok for seg korporatisme-teori og modeller i spennet mellom historiefaget og samfunnsvitenskapene.⁷² Mot slutten av tiåret lot også den språklige vendingen og oppmerksomheten om diskurs seg merke i Oslo, i form av Erling Sandmos avhandling fra 1998 som undersøkte hvordan «det diskursive fenomenet vold» ble konstruert på begynnelsen av 1600-tallet. Sandmo plasserte avhandlingen eksplisitt innen «New Cultural History», og brukte også mye plass på vitenskaps- og historieteoretisk refleksjon med utgangspunkt i den språklige vendingen og den nye kulturhistorien.⁷³

Selv om stadig flere historikere mot slutten av 1990-tallet altså knyttet seg klarere til «ny kulturhistorie» og konstruktivistiske perspektiver, innebar ikke dette noe radikalt epistemologisk brudd i avhandlingene. Riktignok ble spørsmålet om historisk sannhet og muligheten til å kunne oppnå noe slikt i historieskrivingen problematisert i avhandlingssammenheng alt i 1993, som vi har sett, og mot slutten av 1990-årene berørte flere avhandlinger denne problematikken. Sandmos alt omtalte avhandling fra 1998 ga næring til den såkalte «sannhetsdebatten» i *Historisk tidsskrift* (1999–2001), men den var på ingen måte alene om å presentere «postmoderne» historieteoretiske diskusjoner om blant annet «sannhet». I 1998 tok også Elisabeth Haavet opp diskusjonen i den første UiB-avhandlingen i historie som introduserte Hayden Whites tenkning for sine lesere.⁷⁴ Generelt ble analysene fortsatt empirisk forankret i klart definerte kilder – også hos Sandmo – og mer radikale varianter av «postmodernismen», for eksempel forstått som et syn på all virkelighet som språklig konstruert ble avvist, blant andre av Berit Eide Johnsen (1998) som var opptatt av kultur og mentalitet for å forstå økonomiske aktørers handlinger.⁷⁵

DE UOMGJENGELIGE TEORIDISKUSJONER

Årtusensskiftet markerte gjennombruddet for ny kulturhistorie i Oslo. Med unntak av Sandmos avhandling (1998) hadde teoretiske elementer og metodiske grep knyttet til ny kulturhistorie og den konstruktivistiske språklige vendingen vært nærmest fraværende her på 1990-tallet. I det påfølgende tiåret, derimot, utgjorde Geertz, Foucault og andre teoreti-

70. Nielsen 1998: 4, 36–37. Språk og meningsdannelse stod sentralt også i Melle 1999.

71. Førland 1991, Tamnes 1991, Tønnesson 1991.

72. Knutsen 1994: 1, 227–289.

73. Sandmo 1998: 3, 36–38, 41–76.

74. Haavet 1998: 346, 348, 373.

75. Johnsen 1998: 30. Hun knyttet avhandlingen sin eksplisitt til «ny kulturhistorie» i Håkon With Andersens forstand (Andersen 1994).

kere diskusjonspartnere i langt flere avhandlinger. Et eksempel på en som gikk langt i tilegningen av nye tilnærminger til historieskrivingen var Kai Østberg, som vektla den moralske dimensjonen i historieskriving: «[D]et jeg her forsøker er å få forskjellige humanvitenskapelige tradisjoner til å kommunisere med hverandre, og i særlig grad moralfilosofi og historie.»⁷⁶ Også i Tromsø var den teoretiske innrammingen av avhandlingene etter årtusenskiftet dominert av spesielt ny kulturhistorie. Det ble for eksempel levert avhandlinger med representasjonsanalytiske tilnærminger,⁷⁷ avhandlinger som studerte identitetspolitikk og identitetskonstruksjon⁷⁸ og kollektivt minne og minnesteder.⁷⁹ Kulturtilnærming synes å ha vært vanskelig å unngå: Den ble brukt flittig også i demografiske og biografisk orienterte studier.⁸⁰

Teoretisk refleksjon ser i 2000-årene ut til å ha blitt nærmest uomgjengelig i avhandlingers innledningskapitler. Riktignok var noen av avhandlingene i Oslo fra 2000-tallet preget av manglende teoretiske refleksjoner, men i de aller fleste var det tydelig at enhver tilnærming i større eller mindre grad måtte rettferdiggjøres gjennom teoretiske diskusjoner. Det samme gjaldt i Bergen, hvor rundt 75 prosent av avhandlingene i årene 2000–2010 kan karakteriseres som teoretisk-metodisk orienterte – riktignok med stor variasjon i hva slags teorier som ble lagt til grunn og hvor inngående de ble diskutert. Et tydelig tegn på at teoretisk og metodisk refleksjon nå i større grad enn tidligere ble oppfattet som nødvendig, var «refleksjonstilleggene» som stadig oftere fulgte med ulike oppdragsarbeid som ble levert som grunnlag for disputas.⁸¹ Det var ikke vanlig i oppdragsarbeid forsvart for doktorgraden i de foregående tiår.⁸²

Samfunnsvitenskapelige teorier, som moderniseringsteori, var heller ikke passé i historieavhandlingene etter 2000. «Modernisering» i ulike varianter var sentralt så vel i tilknytning til fiskerbondehushold i Vesterålen som statseid fiskeindustri i Finnmark og Nord-Troms.⁸³ I Bergen var moderniseringsteori noe å slutte seg til eller avvise,⁸⁴ strukturalistiske tilnærminger var noe man anla eller søkte å komme bort fra,⁸⁵ og historisk-sosiologiske teorier stod sentralt i en rekke avhandlinger.⁸⁶ I Trondheim ble den kulturorienterte sosialhistorien videreført, gjerne i avhandlinger som kombinerte tematikker knyttet til arbeidsliv, teknologi og kvinne- og kjønnsforskning.

Når det gjelder metodiske tilnærminger, ble det å anvende diskursanalyse og å avdekke narrative strukturer i både skriftlige og muntlige kilder i analyser av forestillinger og meningskonstruksjon mer systematisk i trondheimsavhandlinger enn i tiåret før.⁸⁷ I Trondheim finner vi

76. Østberg 2004: 14.

77. For eksempel Ryymin 2003; Smith-Simonsen 2007.

78. Elstad 2002; Aas 2007; Nyssönen 2007.

79. Aarekol 2009.

80. Østrem 2002; Larsen 2008; Aschim 2009.

81. For eksempel Haavet 1998; Aas 2007; Opsahl 2007.

82. For eksempel Hveding 1982; Fulsås 1993.

83. Elstad 2002; Finstad 2005.

84. Angell 2002; Hammerborg 2009.

85. Solli 2004; Ravnå 2000.

86. Heiret 2002; Seland 2002; Ulvund 2002; Melve 2005; Seland 2006; Ugulen 2007.

87. Se. f.eks. Gullikstad 2002; Lorås 2002; Slottemo 2003; Brandt 2006; Toldnes 2007; Skjæveland 2008; Gebrelibanos 2012.

vingingen mot det narrative tydelig i den Hayden White-inspirerte studien til Jan Thomas Kobberrød om Sverre Steen som historiker, men vi kan også finne analyser av «elektrisitetsfortellinger» i en teknologihistorisk studie og analyser av muntlige fortellinger fra Mexico som skal gi innsikt i konstruksjon av kollektive minner.⁸⁸ Konstruksjon av kunnskap og mening ble også et avgjørende tema i avhandlinger som kombinerte politiske, økonomiske og vitenskapshistoriske tema.⁸⁹ Det er ellers et gjennomgående trekk ved de kulturhistorisk inspirerte avhandlingene at de nye perspektivene ble sett på som en videreutvikling av tidligere forskningstradisjoner, ikke som historiografiske eller erkjennelsesmessige brudd: Doktorandene anla gjerne andre teoretiske perspektiver og analyserte kilder på nye måter, men de plasserte seg innenfor etablerte historiefaglige tradisjoner og utviklet sine prosjekter i dialog med tidligere historikergenerasjoner.⁹⁰

Blant Tromsø-avhandlingene var ulike former for representasjons- og diskursanalyse gjengangere, og komparasjon ble fortsatt brukt; i demografien selvsagt også statistiske metoder og teknikker. Generelt ble begreper hentet fra teoretiske og metodiske tradisjoner knyttet til den konstruktivistiske språklige vendingen og ny kulturhistorie, særlig «diskurs», tatt i bruk – og også avhandlinger som var sterkt *empirisk* orienterte tok i bruk et vokabular knyttet til den språklige vendingen.⁹¹ I tillegg ble slike begreper også brukt i avhandlinger som ellers lente seg på samfunnsvitenskapelige teorier og tilnærminger.⁹² I Bergen, for eksempel, ble «diskurs» nærmest allemannseie i 2000-tallet. «Diskurs» og «diskursanalyse» i en rekke varianter var noe som ble nevnt⁹³, diskutert kritisk og avvist⁹⁴, anvendt⁹⁵, og rendyrket.⁹⁶ Vanligst var det å kombinere for eksempel diskursanalytisk teori med «tradisjonell historisk metode» – med Margrete Søviks ord: «The interpretation of the sources draws on the traditional historical methodology of hermeneutics and source criticism, but is also inspired by recent discourse theory».⁹⁷ Begreper som «diskurs» inngikk dermed etter hvert i historikernes metodiske verktøykasse, og de ble i økende grad tatt i bruk *uten* at bruken nødvendigvis måtte forsvares eller legitimeres gjennom omfattende teoretiske diskusjoner. En slik praksis kan ses på som eklektisk – eller den kan treffes av Sandmos anklage om uforpliktende omgang med teoretiske konsepter.⁹⁸ Men den kan også ses som et resultat av at begrepene var blitt så dagligdage at de ikke lenger fordret noen inngående diskusjon.

88. Kobberrød 2004; Wale 2004; Krøvel 2006.

89. Se f.eks. Naastad 2002; Grande 2003; Carstens 2006; Ingebrigtsen 2007; Haugstad 2008.

90. Se f.eks. Andersen 1989; Kaldal 1994; Lorås 2002; Slottemo 2004; Carstens 2006.

91. For eksempel Thue 2006; Skórzewska 2006.

92. For eksempel Thorsen 2008.

93. Angell 2002; Stuksrud 2008.

94. Heiret 2002.

95. Haugen 2002; Melve 2005; Søvik 2006.

96. Skålevåg 2003; Rosland 2004.

97. Søvik 2006: 19.

98. Sandmo 2010.

NY-EMPIRISME SOM REAKSJON – OG SJANGERKRAV

Fra midten av 2000-tallet finnes det også en rekke eksempler på avhandlinger der den teoretiske refleksjonen omfatter en *reaksjon mot* den påtagelige konstruktivistiske tendensen som hadde gjort seg gjeldende. Reaksjonen tok ulike former – og toneleier. Mens Sverre Knutsen avviste «den postmoderne motebølgen i historiefaget» til fordel for en «samfunnsvitenskapelig, analytisk preget tilnærming», ville Kerstin Bornholt «confront a constructivist approach (...) with a materialist and phenomenological approach» – men fortsatt bruke både diskursanalyse og «postmoderne» teoretikere.⁹⁹ Morten Nordhagen Ottosen ville unngå både teorier og diskursanalyse: «I have deliberately refrained from applying one or more specific theories in its or their full scope in order to let the empirical complexities explored (...) take a front seat and, perhaps equally so, to avoid to resort to discourse analysis».¹⁰⁰ Jardar Sørvoll avviste eksplisitt «the constructivist or relativistic theory of truth» og ønsket å forklare endring «through theoretically informed empirical studies»; motparten her var «postmoderne» historie representert ved Keith Jenkins og Alun Munslow.¹⁰¹

De to sistnevnte avhandlinger kan også tjene som uttrykk for ytterligere et utviklings-trekk som er viktig å trekke frem: En rekke *ny-empiristiske* avhandlinger som i motsetning til den eldre og mer teorifattige empirismen, reflekterte og begrunnet sin empirisme mer eller mindre teoretisk. Erik Opsahls avhandling fra 2007 kan stå som et eksempel på dette: Opsahl fastslo at avhandlingen var skrevet «innenfor den teoretiske og metodiske ramma 'empirisme'», basert på den britiske historikeren Stephen Davies sine tanker om empirisme som en kunnskapsteoretisk doktrine.¹⁰² Brodden her var ikke rettet mot bestemte teorier, eller teori som sådan, men snarere mot bestemte måter å bruke teori på: «Empirisme avviser *ikke* teori, men hevder at empiriske fakta overstyrer teorien. Fakta går forut for teori og generelle regler i stedet for den motsatte vegen.»¹⁰³

En slik ny-empiristisk posisjon kunne imidlertid også etableres som en eksplisitt motsats mot «postmoderne» eller «konstruktivistisk» historie(teori), eller mot presumptivt utilgjengelig teori.¹⁰⁴ Andre vektla «empirinærhet» i eksplisitt motsetning til «teoritung[e] og politisert[e]» forskningstradisjoner.¹⁰⁵ Ny-empirismen kunne også fungere som en strategi for ikke å determinere historien gjennom kontekstualisering.¹⁰⁶ I en rekke avhandlinger anskueliggjør vektleggingen av det empiriske det etter hvert øyensynlig nokså ufravikelige kravet om begrunnelse av perspektiv. Rettferdiggjøringen av den teoretiske og/eller metodiske tilnærmingen som ble anvendt, har på 2000-tallet langt på vei blitt til et opplevd sjangerkrav i doktoravhandlinger i historie.¹⁰⁷

99. Knutsen 2007; Bornholt 2011: 19; se også Ferrer 2008 for en kritisk diskusjon av sosialkonstruktivismen.

100. Ottosen 2012: 57.

101. Sørvoll 2014: 19, 30.

102. Opsahl 2007: xxi–xxvi.

103. Opsahl 2007: xxii.

104. «Jeg er svært takknemlig for at [veilederne] har latt empiristen i meg få fritt spillerom, Foucault og lignende er ikke akkurat 'min greie'». Riisøy 2006: Forord.

105. Storberg 2009: 27.

106. «My thesis is an empirical thesis. It shall provide new, rich and good descriptions that do not have to rely on external explanatory frameworks to provide valuable insights». Bornholt 2011: 25.

107. Kjørstvedt 2010: 15; Rønning 2010: 33; Nygaard 2011: 21; Svenbalrud 2012; Karcher 2012: 23; Rowe 2013: 3; Fetcher 2013; Lundestad 2013; Bjerga 2014: 17.

I Trondheim kom det ingen reaksjon i form av eksplisitt avstandstaking til den konstruktivistiske og språklige vendingen. En grunn kan være at den tradisjonelle politisk-historiske avhandlingen, der kildekritikken var den selvsagte metode og der historiografiske diskusjoner utgjorde det teoretiske fundamentet, aldri var gått av moten.¹⁰⁸ Denne avhandlingssjangeren ble imidlertid gitt ny analytisk kraft gjennom ambisiøse komparasjoner eller bruk av transnasjonale perspektiver – og ved at de teoretiske posisjonene i tidligere historieskriving ble grundigere diskutert og at samfunnsvitenskapelige nøkkelbegreper fikk en viktigere funksjon.¹⁰⁹ Det jevne tilsiget av avhandlinger i økonomisk historie peker i samme retning. Dette var avhandlinger som gjerne i skjæringspunktet mot politisk historie analyserte strategiske beslutningsprosesser i lys av teoretiske perspektiver hentet fra statsvitenskap, sosiologi og økonomi. Men også her var det den tradisjonelle kildekritikken som ble anvendt på et materiale hentet fra offentlige og private arkiv.¹¹⁰

Den ny-empiristiske strømmingen – ledsaget av en forsiktig styrking av også mer tradisjonelt empiristisk orienterte avhandlinger, for eksempel i Bergen 2010–2015¹¹¹ – innebar imidlertid ikke at de konstruktivistiske strømningene eller diskursanalysene forsvant, verken her eller andre steder.¹¹² I Tromsø stod fortsatt kulturorienteringen sterkt, og på metodesiden var representasjonsanalyser og komparasjon mye brukt. Også i Trondheim ser vi at den konstruktivistiske og kulturorienterte avhandlingen har blitt videreført og videreutviklet både i form av fortolkende teknologihistorie og gjennom mentalitetshistoriske tilnærminger der også skjønnlitteratur blir tatt i bruk for å konstruere «mentale kart».¹¹³ David Brégaints avhandling fra 2014 kan dessuten stå som et eksempel på hvordan perspektiver fra den nye kulturhistorien nå, tilsynelatende friksjonsløst, kan bli presentert som en markør for epistemologisk kontinuitet: Med referanse til Lynn Hunt slår han fast at «[s]ince the cultural turn, the decisive contribution of culture to the construction of the modern state is no longer an issue of debate». Men samtidig avviser han ikke tidligere posisjoner, og utvikler sin posisjon i dialog med norske middelalderhistorikere fra Bull, Holmsen, Lunden og Seip til Bagge, Melve og Orning.¹¹⁴

Noe overraskende må vi konstatere at narrativitet eller fortellingsteori ikke ser ut til å ha satt større preg på avhandlingene i de siste ti-femten år. I en nyere historiografisk analyse har det vært argumentert for at «forestillingene om historie som fortelling, i bred forstand, har befestet sin stilling i historiefaget, og [...] den farger [også] historieskrivingen».¹¹⁵ Selv om avhandlinger hvis analytiske perspektiver trekker veksler på for eksempel Hayden White finnes, er de – sammenlignet med for eksempel diskursanalyser – et relativt sjeldent syn.

108. Se f.eks. Arlov 1994.

109. Jf. Hobson 1999; Fagerland 2006; Wærdahl 2006 (som karakteriserer egen undersøkelse som «tradisjonell», til forskjell fra Ornings antropologiske kultur- og mentalitetshistoriske tilnærming); Maliks 2011; Haug 2012; Grohse 2014.

110. Jf. Frøland 1992; Børresen 1995; Sandvik 2008; Storli 2010; Maaø 2014.

111. 8 av 23 avhandlinger (34,8 prosent) i Bergen 2010–2015 kan klassifiseres som empiristiske. Noe færre avhandlinger enn i de to foregående tiår kan betegnes som teoretisk orienterte (15 eller 65,2 prosent).

112. Diskursanalyser: Jordåen 2010; Hundstad 2013; Sæle 2013; Harket 2015.

113. Skjæveland 2008; Skjold 2015; Haga 2011; se også Stangeland 2013.

114. Brégaint 2014: 12.

115. Heiret et al. 2013: 23.

KONKLUDERENDE BEMERKNINGER: ET MER MANGFOLDIG, MEN STADIG MANNSDOMINERT FAG

Hva sier denne gjennomgangen av godkjente doktoravhandlinger i historie fra 1969 til 2015 om hovedtendenser i historieforskningen i Norge? Hovedinntrykket er at det norske historiefaget er sprell levende: doktoravhandlingene vitner om fagets evne til å fornye og stadig utvikle seg, det vokser frem stadig nye måter å tilnærme seg ulike aspekter av fortiden på, nye måter å spørre og få svar på, uten at etablerte tradisjoner dermed kastes på historiens søppelhaug. Etter vårt syn lover dette godt for fagets fremtid, men samtidig må vi reise et alvorlig varsko om kjønnsbalansen i historiefaget.

Fra før visste vi at det norske historiefaget er mannsdominert. Undersøkelsen vår viser at kvinneandelen blant doktorene var i vekst frem mot 2010, men at denne utviklingen ser ut til å ha stoppet opp og til dels blitt reversert flere steder frem mot 2015 – i Bergen og Trondheim var kvinneandelen oppsiktsvekkende lav 2010–2015, med henholdsvis ni og ti prosent. Kjønnsfordelingen blant doktorene kan påvirke hvordan historiefaget kommer til å se ut i fremtiden – ikke minst gitt den klare tendensen ved noen av universitetene til å rekruttere egne kandidater i faste stillinger.¹¹⁶ Dersom vi antar at universitetene i Norge fortsatt skal rekruttere fra Norge, taler tallene frem til 2015 for at situasjonen ikke er spesielt lys med tanke på fremtidig rekruttering av kvinner. Årsakene til denne utviklingen ligger utenfor denne artikkelen, men når det gjelder Oslo, har en sammenheng mellom faglig orientering og kjønnsrekruttering vært antydning.¹¹⁷ Vi vil likevel ikke unnlate å kommentere at det er tegn til at historiefaget i Oslo i de siste år har fått et nytt «image» som ikke virker demotiverende for kvinner: *Historikeren* melder at seks av seks nye doktorer ved UiO i 2017 var kvinner.¹¹⁸ Det har ikke kommet av seg selv: kjønnsfordelingen har vært gjenstand for spesielle tiltak ved IAKH.¹¹⁹ Også i Trondheim har kjønnsbalansen forbedret seg etter 2015: I årene 2016–18 var halvparten av doktorandene kvinner.

Når det gjelder språk, geografisk rom og tidsorientering i historieavhandlingene, er det klart at norsk fortsatt står sterkt, både som forskningsspråk og som det geografiske rommet som empirien hentes fra og som diskusjonene relateres til. Tendensene til anglisering av humanistisk vitenskap gjør seg nok gjeldende også i historiefaget, men fortsatt er de norsk-språklige avhandlinger i klart flertall. Ut fra et demokratisk forskningsformidlingsperspektiv er dette utvilsomt et gode, og det er heller intet som tyder på at avhandlingene skulle lukke seg inn i et snevert norsk nasjonalt rom. Avhandlingene gir tvert om grunn til å nansere den tidligere forskningens karakteristikk av norsk historieskriving som klart nasjonalt orientert.¹²⁰ Det nasjonale har stadig blitt utfordret av så vel lokal- og regional historie

116. Av de 21 fast ansatte førsteamanuenser/professorer i historie ved AHKR, UiB i 2018, hadde 14 doktorgraden sin fra samme sted, det vil si 67 prosent. Tilsvarende tall for IHS ved NTNU var 17 av 28 (61 prosent). Av 17 personer med tittel førsteamanuensis/professor på historie ved AHR, UiT, har 10 doktorgrad fra samme sted. To ansatte uten doktorgrad har hovedfagseksamen derfra, og vi regner dermed 12 av 17 (71 prosent) som lokalt rekruttert.

117. Tømte og Egeland 2016; Organisasjons- og personalavdelingen, UiO 2013.

118. Matos 2018: 20–21.

119. Tømte og Egeland 2016.

120. Heiret et al. 2013: 340 fremhevet at «det nasjonale fortsatt har en dominerende plass i norsk historieskriving.»

som nordisk, europeisk og ikke-europeisk historie, og også transnasjonale perspektiver har vokst frem de senere år. Det er derfor ikke grunnlag for å felle noe entydig dom om metodologisk nasjonalisme når det gjelder doktoravhandlingene. Derimot er moderne histories dominans åpenbart fra 1980-årene og frem mot 2015, for selv om flere skriver periodeover-gripende avhandlinger, handler som oftest også de om tiden etter 1800.

Økende mangfold karakteriserer hva avhandlingene i historie handler om, de aspekter av fortiden som tematiseres. Sosialhistoriske tematikker, gjerne i kombinasjon med andre aspekter som økonomi, politikk eller kultur, har riktignok hatt en vedvarende posisjon i faget, i alle fall frem til de siste fem-ti årene. Fremveksten av ny kulturhistorie, først i Trondheim fra 1990-årene og med full tyngde alle steder etter årtusenskiftet, innebar en betydelig utvidelse av hva avhandlingene handlet om. Kanskje noe overraskende har politisk historie satt langt mindre avtrykk i avhandlingene enn det man kunne vente, særlig i Tromsø og Oslo – der er det først i de siste årene at dette saksområdet har blitt styrket. Selv om de ulike lærestedene har noe ulik profil når det gjelder hvilke saksområder som vies mest oppmerksomhet, er inntrykket samlet sett likevel av stadig økende bredde. Så må det legges til at det å posisjonere seg entydig innen et bestemt saksområde har blitt stadig mindre vanlig i avhandlingssammenheng – snarere er det kombinasjonene som har blitt hyppigere. Dette innebærer at de tradisjonelle saksområdene som historiografiske analyser ofte opererer med (sosialhistorie, politisk historie og så videre), har blitt stadig mindre viktige som epistemologiske markører for norske historikere. Trolig oppfatter historikerne seg mindre bundet av historiografiske tradisjoner enn det man kanskje skulle tro: Doktorandene ser i alle fall ut til å gripe nye perspektiver og muligheter til å forstå fortiden bedre der de måtte by seg. Det betyr imidlertid ikke at de ikke forholder seg til forgjengernes tekster, tvert om: Utviklingen skjer og tendenser etableres stadig i en dialog med tidligere tilnærminger, nærmest lag-på-lag, snarere enn i form av brå skift, brudd eller vendinger.

Norsk historievitenskap ble – vurdert ut fra vårt materiale, i alle fall – klart mer teoretisk og metodisk reflektert i løpet av 1990-årene. Sammenhengen mellom dette og den samtidig fremvoksende konstruktivistiske opptattheten av språk og meningsdanning i ulike varianter, er trolig kompleks: Dels innebar konstruktivismen en impuls i retning av større teoretisk refleksjon, men økende vekt på teoretisk refleksjon kan nok til dels også forstås som en motreaksjon mot «den postmoderne utfordringen» og konstruktivismen. Uansett gir vår analyse grunn til å være uenig med vurderinger om «postmodernismens» og/eller konstruktivismens begrensede gjennomslag i norsk historievitenskap.¹²¹ For tiden etter årtusenskiftet er det misvisende å karakterisere «konstruktivistenes leir» som ganske liten; når det gjelder vitenskapsteoretisk orientering er dette snarere hovedleiren for norske historikere.

Det må understrekes at det finnes en klar og tydelig empiristisk tendens i avhandlingene i hele undersøkelsesperioden – avhandlingene som knapt forholder seg eksplisitt til teori og metode ut over kildekritikk, forsvinner ikke, selv om nye måter å forholde seg til teori

121. Melve 2010: 231–232 fremhevet at «postmodernisme» – her forstått som ekvivalenten til ny kulturhistorie – primært var et nordamerikansk fenomen; Myhre 2000: 25.

og metode kommer til.¹²² Den klassiske empiristisk orienterte avhandlingen lever i beste velgående også i dag. Idealtypisk kunne man si at disse avhandlingene tar utgangspunkt i et spørsmål som er uavklart i eksisterende historiefaglig litteratur; gjennom gransking av et omfattende kildemateriale, behandlet etter kildekritikkens regler, foretas så en avklaring av spørsmålet. Drøftinger av teoretisk karakter knyttes først og fremst til de historiografiske diskusjonene, og det er intet behov for å begrunne metodevalget. Resultatet – en lang rekke solide, kildeorienterte doktoravhandlinger i historie – vitner om en forbausende kontinuitet i denne formen for teoretisk og metodisk orientering i det norske historiefaget, selv om variasjonsbredden på dette området åpenbart har økt sterkt i undersøkelsesperioden. Interessant nok ser det ikke ut til at forskerutdanning i seg selv nødvendigvis fører til mer eksplisitt teoretisk refleksjon. Avhandlinger med avanserte teoretiske opplegg er levert for graden dr.philos., og det finnes mange empiristiske dr.art.- og ph.d.-avhandlinger.

Likevel er altså den større vekten på teoretisk og metodisk refleksjon en åpenbar hovedtendens i de norske doktoravhandlingene i historie: Historikerne begrunner hvorfor de studerer det de studerer, og hvordan de gjør det, stadig hyppigere i avhandlingene gjennom perioden. Det kanskje mest talende uttrykket for dette er de siste årenes ny-empiristiske avhandlinger, der nettopp det empiriske siktemålet, fremfor teoribruk eller teoribygging, blir understreket og begrunnet, om enn på ulike måter.

Hva slags teorier og metoder historikerne trekker veksler på, ut over kildekritikken som *alle* forholder seg til, varierer imidlertid. Den økende teoribruken og den stadige variasjonen i hvilke teorier historikerne bruker, reflekterer trolig både generelle utviklingstrekk i humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning i retning av større utbud av teoretiske tilnærminger, og historiografiske utviklingstrekk. Teoriene som appellerer, henger gjerne sammen med saksområdene som er særlig i vinden: Det gjaldt samfunnsvitenskapelig og økonomisk teori og modeller på 1980-tallet, og fra 1990-årene og etter årtusenskiftet i økende grad kulturteorier og etter hvert språkorienterte metoder som diskurs-, representasjons- og fortellingsanalyser.

Vi ser også en tydelig tendens de siste årene til at historiografiske diskusjoner igjen spiller en viktig teoretisk orienterende rolle i en rekke avhandlinger, slik de – kanskje i noe mindre diskuterende form – kunne gjøre også på 1970-tallet.¹²³ Fremfor for eksempel samfunnsvitenskapelig teori om bestemte utviklingstrekk, diskuteres det gjerne hvordan tidligere historikere har *fremstilt* bestemte utviklingstrekk som igjen danner et utgangspunkt for de foreliggende analysene.¹²⁴ Mer generelt vil vi peke på en tydelig kontinuitet i historiografiens sentrale betydning i avhandlingssjangeren: Å være innlest i tidligere forskning oppleves stadig som viktig, og kanskje igjen viktigere enn omfattende utgreiinger om mer allmenne teoretiske posisjoner. Allment finner vi få rene «teoribyggere» blant avhandlingene (rene teoretiske bidrag blant doktoravhandlingene i historie finnes det knapt eksempler på) men mange som bruker ulike teoretiske perspektiver, blant annet til å utvikle nye metodiske grep.

122. Jf. Skålevåg 2015: 198, der empirisme omtales som «eit trekk av 'lang varigheit' i historia om historieskrivinga».

123. Jf. Lundestad 1975 og orienteringen i retning tradisjonister og revisjonister.

124. Se for eksempel Bjerke 2012; Ellingsen 2013; Vollset 2013; Kolden 2013; Langnes 2015.

Interessant nok har likevel ikke det metodiske mangfoldet økt på en tilsvarende måte. Kvantitative metoder og muntlige kilder brukes ikke i mange avhandlinger. Kanskje er det historikernes konstante trofasthet mot de skriftlige kildene som har gjort at metodemangfoldet har økt primært når det gjelder tekstlige tilnærminger – selv om også de klassisk filologisk orienterte avhandlingene har blitt færre over tid? Sammenlignet med 1970- og 80-årene har historikernes verktøykasse vitterlig fått en rekke nye redskaper, mens andre får samle støv.

Vi kan også forsiktig antyde en større variasjon i hva fagfellesskapet i form av doktorgradskomiteer anser som faglig akseptabelt. Ett eksempel på denne variasjonen er at selv om teoretisk og metodisk refleksjon nærmest har blitt et sjangerkrav for doktoravhandlingene, blir også avhandlinger nærmest rensset for slik refleksjon stadig godkjent.

På den ene siden har altså historiefagets variasjonsbredde økt betydelig fra 1970, både med tanke på saksområder som studeres, teoretiske tilnærminger som anlegges og til dels også metodene som tas i bruk i avhandlingene. På den andre siden har flagging av tilhørighet til bestemte historiografiske tradisjoner åpenbart blitt mindre vesentlig for mange. Dette impliserer trolig at en felles historikeridentitet er viktigere for mange enn en tydelig tilhørighet på snevrere faglige felt: en fellesidentitet som gir rom for så vel tradisjonelle empirisk orienterte arkivlitere, ny-empirister og historikere med teoretiske tilbøyeligheter. Å undersøke videre hva en slik fellesidentitet innebærer – og hva den har å si for fagets påtagelige ubalanse når det gjelder kjønn – er en opplagt oppfølgingsmulighet til denne studien. Også andre spørsmål som denne undersøkelsen åpner for kan påpekes. Hva betyr de skiftende finansieringsmåtene og tilknytningen til forskningsprosjekter for doktoravhandlingenes innretning? Hvor kommer doktorene fra, i hvilken grad blir doktorandene internasjonalisert, og hvor havner de etter godkjent avhandling? Hvilken betydning har veilederne, og det bredere forskningsmiljøet, for rekrutteringen og forskningens innretning? En videre sammenligning langs slike linjer med historiefagene i våre nordiske naboland peker seg ut som en særlig attraktiv mulighet.

REFERANSER

- Amirell, S.E. (2006). Den internationella historiens uppgång och fall. Trender inom svensk internationell historieforskning 1950–2005. (Svensk) *Historisk Tidskrift*, 126(2), 257–278.
- Amirell, S.E. (2007). *Svenska doktorsavhandlingar i historia 1976–2005: en bibliografi sammanställd och kommenterad av Stefan Eklöf Amirell*. Stockholm: Kungl. Biblioteket.
- Amirell, S.E. (u.å.) DokHist. Hentet 4. februar 2018 fra <http://dokhist.se>
- Andersen, H.W. (1989). *Fra det britiske til det amerikanske produksjonsideal. Forandringen av teknologi og arbeid ved Aker mek. Verksted og i norsk skipsbyggingsindustri 1935–1970* (Doktorgradsavhandling). Trondheim: Tapir forlag.
- Andersen, H.W. (1994). Mennesker, meninger og medlemmer – En skisse av nye muligheter for en kulturhistorie. I H.W. Andersen, S. Dahl, K. Haarstad & J. Simensen (Red.). *Clios tro tjener. Festskrift til Per Fuglum* (s. 13–44). Trondheim: Historisk institutt.
- Angell, S.I. (2002). *Den svenske modellen og det norske systemet. Tilhøvet mellom modernisering og identitetsdanning i Sverige og Norge ved overgangen til det 20. hundreåret* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.

- Arlov, T.B. (1994). *Ishavsfangsten fra Bergen 1672–1807* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Trondheim, Trondheim.
- Aronsson, P. (1997). *Historisk forskning på väg – vart? En översikt över avhandlingar och forskningsprojekt vid de historiska universitetsinstitutionerna samt en kritisk granskning av den officiella vetenskapliga debattens form och funktion i Sverige 1990-1996* (Rapport från Högskolan i Växjö. Humaniora 1). Hentet fra http://www.aronsson.nl/Aronsson/Artiklar_files/Historia%20på%20väg%20-%20vart.pdf
- Aronsson, P. (2003). Svenska avhandlingar i historia 1997–2001. I S. Wahlén, *Utvärdering av grundutbildning och forskarutbildning i historia vid svenska universitet och högskolor* (s. 163–196) (Högskoleverkets rapportserie 2003: 12 R). Stockholm: Högskoleverket.
- Aschim, A. (2009). *Uavslutta vitenskapleg etterskrift til «Ein betre vår ein gong. Elias Blix»* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Austnes, M. (2014). *Utformingen av det nye Norges bank- og pengevesen: Et historisk perspektiv på reformprosessen og tilknyttede debatter ca. 1814–1816* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Bagge, S. (1980). *Den politiske ideologi i Kongespeilet* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Bjerga, K.I. (2014). *Forsvarspolitik og forvaltningspolitikk? Organisering, reformer og militær-eksepsjonalisme i Forsvarets sentrale ledelse mellom 1940 og 2003* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Bjerke, E. (2012). *In Search of Unity. Ideals and Practices of Natural Science In Early Nineteenth Century Christiania* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Bjørkelo, A. (1984). *From King to Kasif. Shendi in the Nineteenth Century* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Bjørnhaug, I. (1993). *Mesna kartonfabrikk A/S 1945–1980. Arbeidets betydning og arbeidernes holdninger til arbeid og bedrift*. (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Bjørnson, Ø. (1989). *Den Nye Arbeidsdagen- Bedriftsledelse og arbeidere ved Stordø kiskgruver 1911–1940* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Blom, I. (1972). *Nasjonal reisning. Pressgruppolitikk i Grønlandsspørsmålet 1921–19* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Blom, C. (1980). *Doktorsavhandlingar i historia 1890–1975. En kvantitativ studie* (Delrapport inom UHÄ-projektet Forskarutbildningens resultat, 1890–1975, 8). Lund: Lund universitets Historiska institution.
- Bornholt, K. (2011). *Between Exhausting Sports and Swinging Rhythm: An Inquiry into Medical Knowledge Production About Women's Sports and Women's Gymnastics in Norway, Denmark and Germany in the Interwar Years* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Brandser, G. & Sümer, S. (2017). Kjønnbalanse i akademiske toppstillinger – med blikk for brytninger og nye muligheter. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 41(1), 22–38. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2017-01-03>
- Brandt, T. (2006). *Frie hjerter og små motorer. Kulturell produksjon, formidling og bruk av den italienske Vespa-scooteren, 1946–1969* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Brégaint, D. (2014). *Vox regis: Royal Communication in High Medieval Norway* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.

- Bøe, J.B. (1991). *De utsatte. Psykiatriske pasienter i privatpleie på Jæren 1950–1970* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Børresen, A.K. (1995). *Drømmer av stål. A/S Norsk Jernverk fra 1940-årene til 1970-årene* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Trondheim, Trondheim.
- Carstens, S. (2006). *Lokal sykehusutvikling i en vitenskapelig brytningstid. Trondhjems Borgelige Sygehus, senere Trondhjems Kommunale Sygehus 1805–1902* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Dahl, O. (1992). *Norsk historieforskning i det 19. og 20. århundre* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Dypdahl, A. (1980). *Jordeiendomsforhold og godseiere i Trøndelag fra Aslak Bolt til Landkommisjonen* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Trondheim, Norges lærerhøgskole, Trondheim.
- Eliingsen, G. (2013). *Varme havstrømmer og kald krig. «Bergensstrømmåleren» og vitenskapen om havstrømmer fra 1870-årene til 1960-årene* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Elstad, Å. (2002). *Arbeidsliv i fiskarbondeshushold. Kulturelle perspektiv på sosialisering og kjønnsidentitet. Bø og Hadsel i Vesterålen 1870 – 1970* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Fagerland, T.E. (2006). *Krigføring og politisk kultur i nordisk middelalder. De mellomnordiske konfliktene 1286–1319 i et europeisk perspektiv* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Ferrer, M. (2008). *Emotions in Motion. Emotional Diversity in 13th Century Spanish and Norse Society* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Fetcher, E. (2013). *The Peace Prophet and the Iconoclast. The Chair in Conflict and Peace Research at the University of Oslo, 1963–1985* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Finstad, B.-P. (2005). *Finotro. Statseid fiskeindustri i Finnmark og Nord-Troms – fra plan til avvikling* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Fløystad, I. (1990). Kvinnehistorie i Norge 1970–1990. Noen linjer. *Historisk Tidsskrift*, 69(4), 403–415.
- Frøland, H.O. (1992). *Korporativt kompromiss gjennom korporativ konsert. Tariff- og inntektspolitikk i LO-N.A.F.området 1950–1965* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Trondheim, Trondheim.
- Fulsås, N. (1993). *Universitetet i Tromsø 25 år* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Fulsås, N. (1999). *Historie og nasjon. Ernst Sars og striden om norsk kultur*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Førland, T.E. (1991). *Cold Economic Warfare: The Creation and Prime of COCOM 1948–54* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Gebrelibanos, B.T. (2012). *The Political Economy of Salt Production and Arhotot Trading System in Northeastern Ethiopia (c. 1831–2005)* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Gjerdåker, B. (1991). *Kystsamfunn skifter ham. Med hitter- og frøyværingar inn i den moderne tid* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Trondheim, Trondheim.
- Grande, J.G. (2003). *Veien, Sannheten og Livet: Norske medisineres vitenskapelige moderniseringsarbeid ca. 1840 – 1880* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Grohse, I.P. (2014). *The Norse-Scottish frontier. Modalities of power in Orkney and Shetland ca. 1266–1468/69* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Gullikstad, B. (2002). *Kvinnelig livsoppgave – mannlig lønnsarbeid? Kjønn og arbeid under velferdsstatens oppbygning ca 1945-1970* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Trondheim, Trondheim.

- Haga, L.P. (2011). *Erobrernes kart: Sovjetiske litterære, vitenskapelige og kulturelle aktørers mentale kartlegging av Øst- og Sentraleuropa, 1944–1953* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Hage, I. (1996). *Som fugl fønl av asken? Gjenreisningshus i Nord-Troms og Finnmark* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Hagemann, G. (1988). *Lavtlønnsyrker blir til. Kvinnearbeid og kjønnskiller i søm og telekommunikasjon 1870–1940* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Hammerborg, M. (2009). *Spedalskhet, galeanstalter og laboratoriemedisin – endringsprosesser i medisinen på 1800-tallet i Bergen* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Harket, H. (2015). *Paragrafen – Eidsvoll 1814* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Haug, K.E. (2012). *Folkeforbundet og krigens bekjempelse. Norsk utenrikspolitikk mellom realisme og idealisme* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Haugen, A. (2002). *The establishment of national republics in Soviet Central Asia* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Haugstad, A.W. (2008). *A Discipline Divided. Polish Economists and the Communist Regime, 1945–1960* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Hedenborg, S. & Bergfeldt, B. (2004). Den økonomisk-historiska forskarutbildningen 1961–2003. (Svensk) *Historisk Tidskrift*, 124(4), 619–630.
- Heiret, J., Ryymin, T. & Skålevåg, S.A. (Red.). (2013). *Fortalt fortid. Norsk historieskriving etter 1970*. Oslo: Pax forlag.
- Heiret, J. (2002). *Arbeidslivsrelasjoner mellom bedrift, konsern og stat. Artikler om medbestemmelse, styringsrett og myndighetsutøvelse i norsk arbeidsliv 1945–2001* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Hifo. (2018). Herrenes historie, igjen? (Debattinnlegg signert av 28 historikere). Hentet 4. februar 2019 fra <http://hifo.no/aktuelt/herrenes-historie-igjen-2/>
- Hobson, R. (1999). *Imperialism at sea. Naval strategic thought, the ideology of sea power and the Tirpitz plan, 1875–1914* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Hofheinz, A. (1996). *Internalising Islam: Shaykh Muhammad Magdhub, scriptural Islam, and local context in the early nineteenth-century Sudan* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Hubbard, W. B. et al. (Red.). (1995). *Making a historical culture. Historiography in Norway*. Oslo: Scandinavian University Press.
- Hundstad, D. (2013). *Sørlandet – fra «terra incognita» til sommerferieland* (doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Hveding, Ø. (1982). *Landbrukets gjeldskrise og krisepolitikken i mellomkrigstiden. Statens lånekasse for jordbrukere* (Doktorgradsavhandling). Norges lærerhøgskole, Trondheim.
- Hærnæs, P.O. (1995). *Slaves, Danes and African Coast Society: the Danish slave trade from West Africa and Afro-Danish relations on the eighteenth-century Gold Coast* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Haavet, I.E. (1998). *Nina Grieg. Kunstner og kunstnerhustru* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Imsen, S. (1981). *Superintendenten: en studie i kirkepolitikk, kirkeadministrasjon og statsutvikling mellom reformasjonen og eneveldet* (Doktorgradsavhandling). Norges lærerhøgskole, Trondheim.

- Ingebrigtsen, E. (2007). *Revisjonismens fortsettelse med andre midler. Rockefeller Foundation og folkehelsen i Ungarn, 1920–1941* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Johnsen, B.E. (1998). *Rederstrategi i endringstid. Sørlandsk skipsfart fra seil til damp og motor, fra tre til jern og stål. 1875–1925* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Jordåen, R. (2010). *Inversjon og perversjon. Homoseksualitet i norsk psykiatri og psykologi frå slutten av 1800-talet til 1960* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Kaldal, I. (1994). *Arbeid og miljø ved Follafooss tresliperi og Ranheim papirfabrikk 1920–1970* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Trondheim, Trondheim.
- Karcher, N. (2012). *Zwischen Nationalsozialismus und nordischer Gesinnung. Eine Studie zu den rechtsgerichteten Verbindungen norwegisch-deutscher Milieus in der Zwischenkriegszeit* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Kjeldstadli, K. (1999). *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjeldstadli, K. (1995). History as Science. I W.B. Hubbard et al. (Red.), *Making a historical culture. Historiography in Norway* (s. 52–81). Oslo: Scandinavian University Press.
- Kjeldstadli, K. (1988). *Jerntid. Fabrikkssystem og arbeidere ved Christiania Spigerverk og Kværner brug fra om lag 1890–1940* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Kjørstvedt, A.G. (2009). *Hitler's Metropolis? The National Socialist Movement in Berlin 1925–1933* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Knudtsen, M.S. (1998). *Fra frelse til helse. Spedbarnsdødelighet og omsorgssyn i Norge ca. 1700–1830 med særlig vekt på forholdene i Vår Frue sokn, Trondheim* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Knutsen, P. (1993). *Korporatisme og klassekamp. Studier i forholdet mellom Norsk arbeidsgiverforening, fagbevegelsen og statsmakten, 1915–1928* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Knutsen, S. (2007). *Staten og kapitalen i det 20. århundre. Regulering, kriser og endring i det norske finanssystemet 1900–2005* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Kobberrød, J.T. (2004). *Sverre Steen. Sosialdemokratiets historieforteller* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Kolden, I. (2013). *Konfesjonsbetingede faktorer i oppslutningen om og resistensen mot høyre-radikalisme og nasjonalsosialisme i Tyskland* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Krøvel, R. (2006). *Fra gerilja til globale solidaritetsnettverk i Chiapas, Mexico* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Humaniora i Norge*. (Meld. St. 25 2016–2017). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-25-20162017/id2545646/>
- Kunnskapsdepartementet. (2016). *Tilstandsrapport for høyere utdanning 2016*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/ff233dff1b2a48359ee92c7e1b4eb876/tilstandsrapport2016_endelig_nettsversjon.pdf
- Langeland, N.R. (1997). *Myten om det politiske herredømme frå reformliberalisme til revolusjonær konservatisme i Tyskland* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Langnes, M. (2015). *Utskiftingsrett og gardsskipnad. Innmarksutskiftingar, tun og teigblending i tre ulike landslutar* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Larsen, B. (2008). *Giftermål og etnisitet. Samer, nordmenn og ekteskap i Karlsøy 1770–1990* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.

- Lindgren, J. (2004). Längre och längre år från år. Doktorsavhandlingar i historia 1960–2004. (Svensk) *Historisk Tidskrift* 124(4), 631–640.
- Ljungh, A. (1999.) *Sedd eller osedd? Kvinnskildringar i svensk historieforskning, mellan åren 1890 till 1995* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Lund, Lund.
- Lorås, J. (2002). *Sjølssyssetting og lønnsarbeid på Helgeland, 1900–1950. En kulturanalyse av minner fra småbrukarmiljø* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Trondheim, Trondheim.
- Lunden, K. (1995). History and Society. I W.B. Hubbard et al. (Red.), *Making a historical culture. Historiography in Norway* (s. 15–51). Oslo: Scandinavian University Press.
- Lundestad, G. (1975). *The American non-policy towards Eastern Europe* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Lundestad, I. (2013). *US Security Policy in the Arctic since 1981: American Strategy, Russian Relationship* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Maliks, J. (2011). *Vilkår for offentlighet: Sensur, økonomi og transformasjonen av det offentlige rom i Danmark-Norge 1730–1770* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Martinsen, K. (1986). *Freidige og uforsagte diakonisser. Et omsorgsyrke vokser frem 1860–1905* (Doktorgradsavhandling). Kolbotn: Aschehoug/Tanum-Norli.
- Matos, T. (2018). Doktorgrader levert i 2017. *Historikeren*, (4): 20–21.
- Melle, O. (1999). *En høyskule finn sitt distrikt. Nasjon – Region – Institusjon. Om bakgrunnen for høyskuleetablering i Møre og Romsdal: Volda og Molde* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Melve, L. (2014). *Globalhistoriografi. Historie og historieskriving frå dei eldste tider til i dag*. Oslo: Dreyer.
- Melve, L. (2010). *Historie. Historieskriving frå antikken til i dag*. Oslo: Dreyer.
- Melve, L. (2005). *The Medieval Public Sphere. Continuity and Innovation in the polemical literature of the Investiture Contest* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Meyer, F. & Myhre, J.E. (Red.). (2000). *Nordic Historiography in the 20th Century*. Oslo: Department of History, University of Oslo.
- Myhre, J.E. (2000). Introduction: A century of Nordic historical scholarship. I F. Meyer & J.E. Myhre (Red.), *Nordic Historiography in the 20th Century* (s. 11–25). Oslo: Department of History, University of Oslo.
- Myhre, J.E. (2009). *Mange veier til historien. Om historiefagets og historikernes historie*. Oslo: Unipub AS & Tid og Tanke.
- Myhre, J.E. (Red.). (2015). *Boundaries of History*. Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Myhre, J.E. (1996). I historiens hus er det mange rom. Noen hovedtrekk i norsk historieforskning 1970–1995. *Historisk tidskrift*, 75(1/2), 3–35.
- Maaø, O.J. (2014). *Vitenskap for politikk? Systemgruppen ved Forsvarets forskningsinstitutt og norsk forsvarspolitik fra 1950 til 1980* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Nagel, A-H. (1987). *Staten og bergverkene. Avgjørelsesprosessen omkring bergverksprivilegier under eneveldet* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen: Bergen.
- Nielsen, M-B.O. (1998). *Jord og ord. En studie av forholdet mellom ideologi, politikk, strategi og mobilisering hos den tredje pol i det norske partisystemet. Bondepartiet 1915–1940*. (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.

- Normannsen, S.W. (2018, 16. april). Institutt for historiske studier: Kvinneandelen nesten like dårlig etter 20 år. *Universitetsavisa*. Hentet fra <https://www.universitetsavisa.no/forskning/2018/04/16/Kvinneandelen-nesten-like-darlig-etter-20-ar-73538.ece>
- Nygaard, K.M. (2011). *The Scandinavian Lines og Sør-Afrikakonferansen. Linjefart mellom Europa og Sør-Afrika 1900–1940* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Nyysönen, J. (2007). *'Everybody recognized that we were not white'. Sami identity politics in Finland 1845–1990* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Naastad, N.E. (2002). *En planlagt krig? RAF og den britiske opprustningen på 1930-tallet* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Olstad, F. (1988). *Kamp mot kapitalen. Om fagorganiserte arbeidere i Kristiania ca.1880–1895* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Opsahl, E. (2007). «-som ieg tusindfold indfodder war»: norsk innvandringshistorie ca. 900–1537 (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Organisasjons- og personalavdelingen, UiO. (2013). *Likestillingsrapport for 2012. Rapport om oppfølging av Handlingsplan for likestilling mellom kjønnene 2010–12*. Hentet fra <https://www.uio.no/for-ansatte/arbeidsstotte/personal/likestillingsarbeid/rapporter/rapport-handlingsplan-likestilling-2012.pdf>
- Ottosen, M.N. (2012). *Popular Responses to Unpopular Wars: Resistance, Collaboration and Experiences in Norwegian Borderlands, 1807–1814* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Pikwer, B. (1980). *Bibliografi över licentiat- och doktors-avhandlingar i historia 1890–1975* (Delrapport inom UHÄ-projektet Forskarutbildningens resultat, 1890–1975, 7). Lund: Lund universitets Historiska institution.
- Ravnå, P.-B. (2000). *Makt og innflytelse i Den romerske republikk på Julius Caesars tid* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Riisøy, A.I. (2006). *Sex, rett og reformasjon* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Ringdal, N.J. (1992). Clios moral – og adjektivproblemet i historieskrivingen. I L. Marthinsen & H. Winge (Red.), *Syntese i historieskrivingen – innspill fra et seminar* (s. 11–33). Oslo: Den norske historiske forening.
- Rognved, G.F. (2014). *The Slide from stability. Monetary and fiscal policy in Norway 1914–1920* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Rosland, S. (2004). *In search of legitimacy. The construction of legitimacy in the public debate on internment in Northern Ireland 1971–1975* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Rowe, L. (2013). *Pechenganikel: Soviet Industry, Russian Pollution, and the Outside World* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Ryymän, T. (2003). «De nordligste finner.» *Fremstillingen av kvenene i den finske litterære offentligheten 1800–1939* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Rønning, O.M. (2010). *Stalins elever. Kominterns kaderskoler og Norges Kommunistiske Parti 1926–1949* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Salvesen, H. (1979). *Jord i Jämtland* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Sandmo, E. (2015). *Tid for historie. En bok om historiske spørsmål*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandmo, E. (2010). «Hvordan det egentlig var». *Nytt norsk tidsskrift*, 27(1–2), 9–21.

- Sandmo, E. (1998). *Slagsbrødre. En studie av vold i to norske regioner i tiden fram mot eneveldet* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Sandvik, P.T. (2008). *The Making of a Subsidiary, Falconbridge Nikkelverk, 1910–1929–2004* (Doktorgradsavhandling), NTNU, Trondheim.
- Schiebinger, L. (1999). *Has Feminism Changed Science?* Cambridge: Harvard University Press.
- Sedgwick, M. (1999). *The Heirs of Ahmad Ibn Idris. The Spread and Normalization of a Sufi Order, 1799–1996* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Seland, E.H. (2006). *Indian Ocean in Antiquity: Trade and the emerging state* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Seland, B. (2002). *Religion på det frie marked: Folkelig pietisme og bedehuskultur* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Sigurðsson, J.V. (1993). *Goder og maktforhold på Island i fristatstiden* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Simensen, J. (2000). National and transnational history. The national determinant in Norwegian historiography. I F. Meyer & J.E. Myhre (Red.), *Nordic Historiography in the 20th Century* (s. 90–112). Oslo: Department of History, University of Oslo.
- Simensen, J. (1976). *Commoners, chiefs and colonial government. British policy and local politics in Akim Abuakwa, Ghana, under colonial rule* (Doktorgradsavhandling). [J. Simensen, Trondheim].
- Skjold, D.O. (2015). *Organisering og samarbeid i norsk elforsyning, ca. 1900–1985* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Skjæveland, Y. (2008). *Teknologisk nyskaping og kulturell brytning. Norsk jernbane 1840–1880* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Skórzewska, J.A. (2006). *Constructing a Cultus. The Life and Veneration of Guðmundr Arason (1161–1237)* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Skålevåg, S.A. (2015). Linjer i historieskrivingas historie. I A. Andresen, S. Rosland, T. Ryymin & S.A. Skålevåg, *Å gripe fortida. Innføring i historisk forståing og metode*. Oslo: Samlaget.
- Skålevåg, S.A. (2003). *Fra normalitetens historie: Sinnssykdom 1870–1920* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Slottemo, H.G. (2003). *Fabrikkarbeider, far og forsørger. Menn og mannlighet ved Koksverket i Mo i Rana, 1950–1980* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Smith-Simonsen, C. (2007). *Eritrea i våre hjerter? En studie av norske relasjoner til Eritrea* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Solli, A. (2004). *Livsløp – familie – samfunn. Endring av familiestrukturar i Norge på 1800-talet* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Stangeland, S.S. (2013). *Die Rolle Deutschlands im Völkermord an den Armeniern 1915 – 1916* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Storberg, M. (2008). *Vennskap mellom menn på 1800-tallet* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Storli, E. (2010). *Out of Norway Falls Aluminium: The Norwegian Aluminium Industry in the International Economy, 1908 – 1940* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Stråth, B., Lindkvist, T., Simonsen, D.G., Villstrand, N.E. & Warring, A. (2008). *Evaluering av norsk historiefaglig forskning. Bortenfor nasjonen i tid og rom: fortidens makt og fremtidens muligheter i norsk historieforskning*. Oslo: Forskningsrådet.

- Struksrud, B.C. (2008). *Kvinnestemmeretten i Horten og de andre Vestfoldbyene. Mediedekning og organisasjonsarbeid* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Svenbalrud, H.K. (2011). *Foundation and Ornament: The United Nations as 'Cornerstone of Norwegian Foreign Policy', 1970–2005* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Svendsen, N.V. (2018, 24. oktober). Forskarane publiserer 90 prosent på engelsk – no droppar også humanistane norsk. *forskning.no*. Hentet fra <https://forskning.no/pa-hoyden-sprak-humaniora/forskarane-publiserer-90-prosent-pa-engelsk-no-droppar-ogsa-humanistane-norsk/1252249>
- Sæle, C. 2013. *Den rette historien: Lærebokkritikk som historiepolitisk redskap* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Sørvoll, J. (2014). *The Politics of Cooperative Housing in Norway and Sweden 1960–1990 (1945–2013) – The Swedish Deregulation of 1968 and the Norwegian Liberalization of the 1980s* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Søvik, M. (2006). *The Social Benefit of Domesticated Religion. Islamic Instruction in German Public Schools, 1979–2001* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Tamnes, R. (1991). *The United States and the Cold War in the High North* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Thomassen, Ø. (1997). *Herlege tider. Norsk fysisk planlegging ca. 1930–1965* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Thorsen, A.T. (2008). *The Gospel of the Fatherland. Christianity, Universality and National Thought in France and Germany in the Early 20th Century* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Thue, F.W. (2006). *In Quest of a Democratic Social Order: The Americanization of Norwegian Social Scholarship 1918–1970* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Toldnes, B. (2007). *Indtil automobilerne har gått sin rolige men sikre seiersgang: integrering av ny teknologi i perioden 1895–1926* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Tømte, C. & Egeland, C. (2016). Kjønnsubalanse blant historikere – bare et spørsmål om tid? *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 40 (1), 24–44. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2016-01-03>
- Tønnesson, S. (1991). *The Vietnamese Revolution of 1945 – Roosevelt, Ho Chi Minh and de Gaulle in a World at War* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Ugulen, J.R. (2007). «- alle the knaber ther inde och sædescwenne -» : ei undersøking i den sosiale samansetjinga av den jordeigande eliten på Vestlandet i mellomalderen (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Ulvund, F. (2002). «Byens Udskud»? Ein studie av karrierar som innsett i tvangsarbeids- og straffanstalt i Bergen ca. 1850–75 (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Vollset, M. (2013). *Globalizing Leprosy. A Transnational History of Production and Circulation of Medical Knowledge, 1850s-1930s* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Wale, A. (2004). *Nyhet, nytte, framskritt: introduksjonen av lokale elektrisitetsystem 1877–1900: Trondheim i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Wærdahl, R.B. (2006). *Norges konges rike og hans skattland. Kongemakt og statsutvikling i den norrøne verden i middelalderen* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Wångmar, E. (2011). Historia – ett ämne för arkivnötare? Om användningen av otryckt källmaterial från arkiv i doktorsavhandlingar i historia 1969–2009 (2010). *Scandia*, 77(2), 108–125.

- Østberg, K. (2004). *Flyktige evigheter. Lojalitetsbånd og sivilisering i Aix-en-Provence og den franske revolusjons verden, 1775–1815* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Østby, P. (1995). *Flukten fra Detroit. Bilens integrasjon i det norske samfunnet* (Doktorgradsavhandling). NTNU, Trondheim.
- Østrem, N.O. (2002). *Utvandrarkultur. Ei migrasjonshistorisk undersøkning av Skjold prestegjeld 1837–1914* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Aas, S. (2007). *Byen, banen og bolaget. Et refleksjonstillegg* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Aarekol, L. (2009). *Kvenske minnesteder 1870–2001. Materialitet og minne* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Tromsø, Tromsø.
- Ågotnes, H.-J. (1997). *Frå handverkar til lønnsarbeidar? Snekkarar og tømmermenn i Bergen 1801–1912* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.